

SintLucas op maat

Een vakcollege voor mbo op weg naar competentiegericht onderwijs

Kortlopend Onderwijsonderzoek VLPC 07.1.14

G.J. Harms
J. van der Wiel - Slof

GION
Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs
Rijksuniversiteit Groningen
Grote Rozenstraat 3
9712 TG Groningen

Ontwerp:
H. van Dijk

ISBN: 978-90-6690-145-2

© 2008. GION, Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission of the Director of the Institute.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Directeur van het Instituut.

Voorwoord

SintLucas is een zelfstandig mbo vakcollege voor beroepen in de branches communicatie & reclamevormgeving, ruimtelijke & interieurvormgeving en restauratie & decoratie. SintLucas kent alleen vierjarige opleidingen (BOL-4).

Alle opleidingen zijn opgebouwd uit 3 fasen. In fase 1, het propedeutisch jaar, ligt de nadruk op basiskennis en -vaardigheden. In fase 2 beginnen de studierichtingen: mediavormgever, vormgever ruimtelijke presentatie en communicatie of interieurvormgever, restauratie en decoratie. Welke studierichting een student ook kiest, hij of zij wordt opgeleid tot ondernemer, manager en/of vakspecialist, en gaat werken in de reclame en communicatie, mode, bouwwereld, (binnenhuis) architectuur, interactief design en restauratie. Maar ook doorstromen naar een HBO-opleiding is mogelijk. In fase 3 staat de praktijk en de examinering centraal en gaat een student twee keer vijf maanden beroepspraktijkervaring opdoen bij een of meer bedrijven, in Nederland of daarbuiten.

SintLucas is onderwerp van onderzoek in dit rapport, omdat het net als andere instellingen voor MBO, op weg is naar een competentiegerichte onderwijsvorm, waarin maatwerk voor de student centraal moet staan. Het onderzoek is gefinancierd uit het budget dat het Ministerie van OCW jaarlijks beschikbaar stelt aan de VLPC voor de uitvoering van Kortlopend Onderwijsonderzoek op verzoek van het onderwijsveld. Dit onderzoeksproject is uitgevoerd binnen de programmalijn "Vormgeving van leerprocessen" van het Kortlopend Onderzoeksprogramma voor 2007.

Voor het onderzoek hebben we een beroep gedaan op alle geledingen van SintLucas: het college van bestuur heeft in samenspraak met de onderzoekers de onderzoeksvraag aangescherpt, de onderwijsondersteuners hebben de uitgangspunten voor het nieuwe onderwijs verhelderd, teamcoördinatoren gaven mondeling hun visie op de veranderingen op SintLucas en docenten en studenten beantwoorden onze soms uitvoerige vragenlijsten over hun ervaringen met en hun visie op het onderwijs van SintLucas. Onmisbaar was ook de steun van Karin Dekkers, die voor alle praktische zaken het aanspreekpunt op SintLucas was, en zorgde dat de zaken rond het onderzoek op SintLucas liepen zoals ze moesten lopen.

Wij zeggen hen allen daarvoor hartelijk dank.

G.J. Harms, projectleider onderzoek
Groningen, juni 2008

Inhoudsopgave

VOORWOORD

1 AANLEIDING EN VRAAGSTELLING	1
2 CONTEXT: NAAR COMPETENTIEGERICHT ONDERWIJS	3
3 DE STREEFDOELEN VAN SINTLUCAS	7
3.1 BESCHRIJVING VAN DE UITGANGSPUNTEN	7
3.2 STREEFDOELEN DIE WORDEN ONDERZOCHT	8
4 HET REALISEREN VAN DE VERNIEUWING	11
4.1 INTERVIEWS MET TEAMCOÖRDINATOREN	11
4.1.1 <i>Het onderwijs</i>	11
4.1.2 <i>Toetsing en examinering</i>	13
4.1.3 <i>De rol van studenten</i>	13
4.2 VRAGENLIJST VOOR DOCENTEN	13
4.2.1 <i>Het onderwijs</i>	14
4.2.2 <i>Toetsing en examinering</i>	25
4.2.3 <i>Docenten</i>	27
5 WINST VOOR STUDENTEN?	33
5.1 VRAGENLIJST EN RESPONS	33
5.2 HET ONDERWIJS, DE ATTITUDE EN DE TEVREDENHEID	34
5.3 TOETSING	42
5.4 GEPERCIPIEERDE LEERWINST	43
5.5 MOTIVATIE EN NEIGING TOT UITVAL	45
6 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	49
6.1 DE STREEFDOELEN VAN SINTLUCAS	49
6.1.1 <i>Het onderwijs</i>	49
6.1.2 <i>Toetsing en examinering</i>	52
6.1.3 <i>Docenten</i>	53
6.1.4 <i>Studenten</i>	53
6.2 ANTWOORD OP DE ONDERZOEKSVRAGEN	54
6.3 AANBEVELINGEN	56
LITERATUUR	59

Managementsamenvatting

SintLucas is een vakcollege voor creatief-technische en ondernemende opleidingen op mbo-4 niveau. Tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in het mbo naar competentiegericht onderwijs (CGO) heeft SintLucas besloten zijn onderwijs op een andere leest te schoeien: van een traditioneel vak- en docentgericht curriculum naar meer maatwerk voor de student.

Dit onderzoek probeert, een aantal jaren na het geleidelijk invoeren van deze vernieuwing, vast te stellen in hoeverre SintLucas erin geslaagd is de uitgangspunten die daarbij gegolden hebben in praktijk te brengen. Daartoe zijn via documentanalyse eerst die uitgangspunten gereconstrueerd, en vervolgens na consultatie van interne onderwijsondersteuners geherformuleerd in 14 streefdoelen met betrekking tot het onderwijs, de examinering en de docenten. Daarna is, via enkele interviews met teamcoördinatoren en een schriftelijke peiling onder docenten, per streefdoel nagegaan in hoeverre de beoogde veranderingen in het onderwijs hebben plaatsgevonden, op welke punten dat niet of minder het geval is geweest, en welke belemmeringen daarbij een rol hebben gespeeld. Tot slot is via een schriftelijke vragenlijst voor studenten hun attitude ten opzichte van het onderwijs, hun motivatie en gepercipieerde leerwinst gepeild.

De resultaten wijzen uit, dat SintLucas een school "onderweg" is. De belangrijkste verworvenheid van het *onderwijs* is het integraal werken met samenhangende beroepsgerichte opdrachten, die voor studenten de paraplu voor al hun leeractiviteiten moeten vormen. Het blijkt echter nog lastig te zijn om alle streefdoelen, die moeten leiden tot meer maatwerk voor de student daaromheen te vorm te geven. Dat betreft vooral het aansluiten bij de talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten en het verder opschuiven in de richting van meer zelfsturing door studenten. In de toetsing en *examinering* zijn vorderingen gemaakt: er wordt gewerkt met meesterproeven en er is een begin gemaakt met examinering onder medeverantwoordelijkheid van bedrijven. Maar de wens om de toetsing in zijn geheel, ook gaandeweg het opleidingstraject, meer af te stemmen op de individuele student is nog niet gerealiseerd. De gewenste verschuiving van een sanctionerende naar een monitorende functie van de toetsen komt niet echt uit de verf. Een aantal instrumenten die daarvoor nodig zijn ontbreekt nog. De diverse rollen die *docenten* in het nieuwe onderwijsconcept zouden moeten vervullen, zijn voor een groot deel nog in ontwikkeling. Docenten hebben behoefte aan meer kennis, begeleiding en zeggenschap in de organisatie, maar zien aan de andere kant de ontwikkelingen in het onderwijs van SintLucas met vertrouwen tegemoet. *Studenten* staan in het algemeen positief ten opzichte van de streefdoelen van voor het onderwijs en zijn overwegend tevreden over de manier waarop die vorm krijgen. Hun motivatie en gepercipieerde leerwinst zijn over het algemeen goed, hoewel die op bepaalde punten nog wel verbeterd kan worden.

De resultaten geven aanleiding tot een aantal aanbevelingen voor SintLucas, die zich concentreren op het sturen en faciliteren van de vernieuwing en op meer communicatie in de organisatie.

1 Aanleiding en vraagstelling

SintLucas is een vakcollege voor creatief-technische en ondernemende opleidingen. De school biedt een breed scala aan opleidingen op dit terrein op mbo-4 niveau.

Zoals alle instellingen voor Middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is SintLucas bezig vorm te geven aan competentiegericht onderwijs (CGO). De uitgangssituatie van waaruit dat in gang gezet is, was in hoge mate traditioneel: een vak- en docentgericht curriculum, met weinig onderlinge integratie en de logistiek waarin docent en vakken werden georganiseerd bepaalde in hoge mate de leerweg van de student. Een algemeen gedragen visie met betrekking tot het aan te leren vakmanschap ontbrak; bovendien was vakmanschap van het begin af toegespitst op slechts twee aangeboden afstudeerrichtingen, waarvoor de student al bij instroom moest kiezen. Er was weinig algemeen bindende samenhang. Het gebouw ondersteunde als vanzelfsprekend de gangbare werkwijze.

Via een uitgebreide analyse van knelpunten onder zowel studenten, docenten als managementteam en analyse van veranderende eisen aan het beroepsonderwijs is een aantal jaren geleden een streefrichting opgesteld waarin SintLucas zich in de komende jaren zou moeten ontwikkelen. Maatwerk voor de student, in de vorm van een leertraject gebaseerd op persoonlijke ontwikkelingsplannen staat daarin centraal. Het logistieke model van de school moet daarvan een afgeleide zijn. (Een Sint gaat met zijn tijd mee, 2002.) Daarna is een begin gemaakt om elementen van dit nieuwe concept geleidelijk in te voeren, beginnend met leerjaar 1. Ook heeft men na enkele jaren de vernieuwingen een extra impuls gegeven door in het vierde leerjaar een experimenteerklas rond het concept te starten.

Het college van bestuur van SintLucas had na een aantal jaren op deze manier werken behoefte aan inzicht in de mate van succes waarmee het concept in de instelling vorm heeft gekregen (implementatie) en aan indicaties voor de bruikbaarheid van het concept voor de onderwijsinhoud die de school biedt en de waarde die het voor de studenten heeft.

Het onderzoek waarover we hier rapporteren probeert aan die behoefte tegemoet te komen door de volgende vragen te beantwoorden:

1. In hoeverre is SintLucas erin geslaagd in haar onderwijs maatwerk voor de student te realiseren?
2. Komt de vormgeving daarvan overeen met de uitgangspunten die ten grondslag hebben gelegen aan onderwijsvernieuwing en –verbetering die SintLucas 3 jaar geleden is begonnen in te voeren?
3. Op welke onderdelen zijn die uitgangspunten waardevol gebleken bij de onderwijsinhoud zoals SintLucas die wenst aan te bieden en op welke onderdelen is dat niet of minder het geval geweest?
4. In welke mate hebben betrokkenen de vernieuwing gestalte kunnen geven en wat zijn daarbij remmende en bevorderende factoren geweest?
5. In hoeverre hebben studenten baat gehad bij de vernieuwing en zijn hun motivatie en resultaten verbeterd (of: voldoen hun motivatie en resultaten aan de verwachtingen die SintLucas daarvan had/heeft)?
6. In hoeverre hebben studenten een katalyserende rol gespeeld bij de implementatie?

7. Welke fricties zijn te onderkennen tussen de nagestreefde uitgangspunten en de praktijk van de examinering? Hoe kan daarin eventueel verbetering worden aangebracht?

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we eerst kort in op de beleidscontext van CGO in het mbo. Daarna bespreken we de resultaten van de verschillende fasen van het onderzoek, op basis van documentanalyse en gesprekken met onderwijsondersteuners (hoofdstuk 3), gesprekken met teamcoördinatoren en een vragenlijst onder docenten (hoofdstuk 4) en een vragenlijst onder studenten (hoofdstuk 5). Tenslotte formuleren we op basis van deze gegevens een aantal conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk 6).

Wie snel het resultaat van het onderzoek wil opnemen kan na hoofdstuk 1 hoofdstuk 6 lezen: de kortste route loopt van de onderzoeksvragen in hoofdstuk 1 naar de antwoorden daarop in paragraaf 6.2. De overige hoofdstukken dienen dan als naslagbron.

2 Context: naar competentiegericht onderwijs

Vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) is enige jaren geleden de operatie herontwerp kwalificatiestructuur/mbo ingezet. De eindtermengerichte kwalificatiedossiers worden vervangen door nieuwe, competentiegerichte kwalificatieprofielen. Deze zijn de basis voor het herontwerpen van mbo-opleidingen. De mbo-opleidingen worden competentiegerichte opleidingen en geven competentiegericht onderwijs (CGO). De invoering van CGO heeft maatschappelijk gezien gemotiveerde en zelfbewuste deelnemers, een grotere betrokkenheid van het bedrijfsleven en een betere invulling van het praktijkleren als doel (Groen, 2007). Er moet een 'juiste match' gevonden worden tussen de ambities en mogelijkheden van de leerlingen enerzijds en de vragen van de arbeidsmarkt, het vervolgonderwijs en de samenleving anderzijds. Ook Basoski e.a. (2007) refereren aan soortgelijke doelen bij hun evaluatie van de invoering van CGO. Vanuit OCW is het de bedoeling dat de aansluiting tussen de opleidingen en de beroepspraktijk wordt verbeterd, dat onderwijs aantrekkelijker wordt gemaakt voor leerlingen, dat voortijdige schooluitval wordt teruggedrongen en dat de betrokkenheid van het bedrijfsleven van het mbo wordt vergroot. Een ander belangrijk doel wordt genoemd door Den Boer, Geerligts en Nieuwenhuis (2004), namelijk flexibel vakmanschap. De flexibele vakman moet niet alleen over kennis en vaardigheden beschikken, maar moet ook om kunnen gaan met veranderende techniek en omstandigheden.

Met de onderwijsvernieuwing die vanaf 2002 in gang gezet is, begeeft ook SintLucas zich in de richting van competentiegericht onderwijs. Niet meer primair de vakkenstructuur en de docent zijn het uitgangspunt voor ordening, maar er wordt meer vanuit de loopbaan van de student gedacht.

Competentiegericht leren heeft volgens De Bruijn, van den Berg & Onstenk (2004) een omslag van schoolvakken naar beroepsgerichte handelingen tot gevolg. Hierin kunnen drie uitgangspunten worden onderscheiden:

1. inhouden worden gedefinieerd in termen van handelingen die ontleend zijn aan centrale taken, opgaven en dilemma's uit de beroepspraktijk;
2. inhouden worden geïntegreerd vanuit het perspectief van de persoonlijke ontwikkeling van de lerende met als integrerend kader 'beroepsidentiteitontwikkeling' waarbij het gaat om de persoonlijke inkleuring van te ontwikkelen vakmanschap;
3. inhouden worden gevisualiseerd aan en in authentieke situaties.

De onderzoekers spreken van een competentiegerichte inhoud in plaats van een (school)vakgericht of leerstofgericht curriculum als recht wordt gedaan aan deze drie uitgangspunten.

Vanuit de literatuur komt een aantal aspecten naar voren die van belang zijn bij de vormgeving van CGO. Dit zijn aspecten als de beroepspraktijkvorming of BPV, de verbinding van theorie met praktijk binnen de opleiding, sturing en begeleiding en de rol van de docent (CINOP, 2006; COLO, 2006; De Bruyn, van Berg & Onstenk, 2004; Simons, Van der Linden & Duffy, 2000). Er wordt hieronder kort ingegaan op deze aspecten.

Beroepspraktijkvorming

In het evaluatieonderzoek van CINOP wordt een aantal voorbeelden van andere scholen gegeven. De meeste opleidingen hebben het zo geregeld dat tijdens de BPV in de bedrijven leerprojecten of prestaties worden uitgevoerd. Studenten krijgen leerprojecten mee en voeren die uit in het BVP-bedrijf. Het bedrijf formuleert in overleg met de opleiding de projecten of prestaties. Ook zijn er opleidingen die werkveldbijeenkomsten organiseren, enquêtes uitzetten bij bedrijven of met scholenpanels werken om zo intensievere samenwerking te bewerkstelligen. Studenten besteden meer tijd aan BPV en andersoortig praktijkgericht leren, zoals snuffelstages en het werken in simulaties. In 40% van de opleidingen krijgt de BPV vorm door opdrachten afkomstig van de opleiding. Bij een kwart van de opleidingen werken deelnemers zowel met opdrachten van de school als met opdrachten van het stagebedrijf. Een vijfde deel formuleert samen met het bedrijf 'prestaties' voor deelnemers.

Verbinding theorie en praktijkdeel van de opleidingen

Volgens de evaluatie van het CINOP heeft het merendeel van de opleidingen de theorie gekoppeld aan praktijkopdrachten. De praktijkopdrachten worden ondersteund door workshops, hoorcolleges, clinics, vaardigheidstrainingen en/of cursussen. Bij sommige opleidingen kunnen studenten zelf kiezen wanneer ze aan deze activiteiten deelnemen, bij andere opleidingen zijn deze vast ingeroosterd. Sommige opleidingen hebben alle theorie gekoppeld aan de opdrachten of projecten. Alle deelnemers voeren dezelfde projecten uit en volgen de bijbehorende theorie. Bij enkele andere opleidingen doen de deelnemers allerlei verschillende projecten en wordt de theorie daar zo veel mogelijk aan gekoppeld. Door een persoonlijk portfolio en via leerlijnen houdt men zicht op de vorderingen en wordt een planning gemaakt voor wat er nog geleerd moet worden.

Sturing

Volgens De Bruijn, van den Berg & Onstenk (2004) steunt de organisatie ofwel sturing van leer- en ontwikkelingsprocessen van deelnemers in het beroepsonderwijs op vier pijlers:

1. beroepslogische principes die betrekking hebben op de aard van de beroepspraktijk (samenhang en opeenvolging van taken in de beroepspraktijk, samenwerkingsvormen tussen beroepsbeoefenaren en beroeps cultuur)
2. leerpsychologische principes als basis voor ordening en opbouw van leerarrangementen
3. didactische principes, die de keuze van werkvormen en hulpmiddelen bepalen
4. pedagogische werkwijzen, gericht op betekenisgeving door de lerende en op motivatie voor en persoonlijke binding aan het geleerde

In recente innovaties, zo ook het CGO, ligt het accent vooral op een combinatie van beroepslogische en pedagogische inkleuring van het pedagogisch didactisch proces. Voorbeelden die deze onderzoekers noemen zijn trajectbegeleiding, het maken van een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP), werkplekleren (met beroepsgerelateerde authenticiteit van leersituaties), communities of practice (gelijktijdig leren en werken). Kenmerkend hiervoor is dat deelnemers daar onderdelen van de rol van opleider overnemen en verantwoordelijk zijn voor hun eigen handelen, leren en werken en dat zij elkaar daarbij ondersteunen.

Deze omslag naar meer zelfgestuurd en activerend leren wordt in het onderwijsveld breed gedragen. Simons, Van der Linden & Duffy (2000) geven echter de volgende dilemma's bij de omslag naar meer zelfgestuurd leren:

1. Het individuele en het collectieve een plaats geven in het ontwerp. Sociaal en individueel leren dienen met elkaar in evenwicht te worden gebracht. De spanning tussen beide berust op twee uitgangspunten 1) mensen leren in wisselwerking met sociaal-culturele omgeving en 2) de didactiek dient afgestemd te zijn op heterogeniteit van de deelnemers. Het dilemma daarin is volgens de onderzoekers: hoe organiseer je individuele leertrajecten binnen groepsprocessen?
2. Een evenwicht vinden tussen voorstructureren en zelfsturing. Het dilemma komt voort uit constatering dat leren per definitie een construerende activiteit van de lerende zelf is en vraagt om de inzet van metacognitieve vaardigheden van de lerende. Tegelijkertijd dient de leeromgeving ook steunpunten te bieden om de lerende te leiden naar de zone van naaste ontwikkeling. In het bijzonder de opleider, maar ook deelnemers of collega's op de werkplek. De centrale vraag is om zelfsturing vergezeld te laten gaan van vormen van begeleiding die het leren bevorderen in plaats van overnemen, mede afhankelijk van de behoefte van de lerende.

De omslag van onderwijsorganisatie vraagt een geheel nieuwe rol van docenten. Er is sprake van een verschuiving van een aanbodgerichte naar een vraaggerichte invulling van die rol.

De rol van de docent

De docent gaat in toenemende mate verschillende rollen vervullen, bijvoorbeeld de rol trajectbegeleider, coach, vakdeskundige, examinator en ontwikkelaar. Belangrijke elementen zijn dat een docent open vragen stelt en doorvraagt, zodat hij passende feedback aan individuele studenten kan geven. Centraal aandachtspunt bij meer zelfgestuurd leren is reflectie. Reflectief leren staat voor het geleerde onder woorden brengen (articuleren), relateren aan eerder verworven kennis en vaardigheden (integreren) en verbreden naar andere contexten en toepassingsmogelijkheden (generaliseren). Een belangrijke rol voor opleiders is het gericht laten reflecteren van deelnemers op hun eigen leerproces.

Afsluitend blijkt uit het evaluatieonderzoek van CINOP dat opleidingen van mening zijn dat een gedeelde visie op competentiegericht onderwijs de belangrijkste factor is voor het succesvol invoeren, direct gevolgd door het verbeteren van competenties van opleidingsteams.

3 De streefdoelen van SintLucas

“Het onderzoek begint met een analyse van de uitgangspunten die SintLucas voor de vernieuwingen en verbeteringen heeft geformuleerd. Dit gebeurt op basis van documentanalyse, aangevuld met informatie van sleutelfiguren die daarbij betrokken zijn geweest. Dit levert een overzicht op van streefdoelen die SintLucas zich heeft gesteld, in zo concreet mogelijke formulering. De wijze waarop de school maatwerk wenst vorm te geven wordt daaruit duidelijk.” (Uit: onderzoeksopzet voor dit onderzoek (Maatwerk, 2007))

Enkele verkennende gesprekken met het College van Bestuur (CvB) en het doornemen van (interne) documenten hebben geleid tot een voorlopige formulering van de uitgangspunten van SintLucas bij de vernieuwingen die men in gang gezet heeft. Deze voorlopige formulering is voorgelegd aan de vier onderwijsondersteuners binnen SintLucas, met het verzoek om commentaar/aanvulling. De uitgangspunten zijn volgens de ondersteuners het meest adequaat weergegeven in:

- pag. 1 t/m 15 van het curriculumdocument, en de bijlage 1 daarvan (Curriculum document, 2007);
  - pag. 4 van het verslag “Vught 15 maart 2007” (Hoe krijgen wij samen het SintLucas curriculum geïmplementeerd? , 2007)
  - de inleiding (pag. 1) van het conceptbeleidsvoorstel B-O-B van medio 2007. (Begeleiding – ontwikkeling – beoordeling, 2007)
- Dat heeft uiteindelijk geleid tot de formulering in de onderstaande paragraaf, die vervolgens door het CvB is onderschreven.

3.1 Beschrijving van de uitgangspunten

SintLucas streeft naar competentiegericht leren. Competentiegericht *leren* betekent voor SintLucas leren dat gericht is op alles wat de student aan persoonlijkheid, kennis, inzichten, vaardigheden en attitude samenhangend ontwikkelt om zo goed mogelijk te kunnen functioneren in beroep en samenleving. Het *onderwijs* moet daartoe aansluiten bij de talenten van studenten en uitgaan van de leervragen en het leerproces van studenten: het leerproces van de student staat centraal. Het heeft verder als kenmerken een afnemende sturing gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid en streeft naar maatwerk. Studenten worden samenhangend benaderd en zien een samenhangend aanbod van werkvormen.

Bij de vormgeving van het onderwijs is de beroepspraktijk uitgangspunt: studenten doorlopen de opleiding aan de hand van ‘samenhangende beroepsgerichte opdrachten’. Deze worden de student aangereikt, van daaruit wordt de student met leervragen geconfronteerd. De opdrachten houden zich niet aan de grenzen van vakken, worden intern ontwikkeld of komen van buiten en worden in de loop der tijd complexer. Studenten leren in de opdrachten omgaan met de kerntaken en onderliggende werkprocessen; die dienen dan ook in de samenhangende beroepsgerichte opdrachten voor te komen.

Volgens SintLucas laat de leervraag van de student zich vertalen in 4 typen leerdoelen: opbouwen van inzicht, leren van feiten, opbouwen van routines en opbouwen van attitudes, die in samenhang benaderd worden. Aansluitend bij die

De streefdoelen van SintLucas

---

typologie van leerdoelen kent het curriculum, naast de samenhangende beroepsgerichte opdrachten, de volgende onderdelen, die in (onderlinge) samenhang met die opdrachten aan de orde komen: workshops, instructielessen en vaardigheidstrainingen. De inrichting van de fysieke leeromgevingen sluit aan bij deze onderdelen.

Het onderwijs vindt voor 25% van de opleidingstijd buitenschools plaats, de leeromgeving wordt in de loop van de opleiding in toenemende mate omgezet naar een echte bedrijfsomgeving. De jaargrens wordt op termijn losgelaten en er komt een flexibel instroom programma. Het onderwijs (curriculum) sluit voorts aan bij: de nieuwe landelijke kwalificatiedossiers; toeleverend en afnemend onderwijs; de ontwikkelingen op de markt,.

Toetsen zijn een wezenlijk onderdeel van het leerproces en van de ontwikkeling van competenties en hebben vooral een monitorende functie. Niet sanctionerend maar steunend. Teams van onderwijsaanbieders en bedrijfsdeskundigen zijn verantwoordelijk voor de uiteindelijke beoordeling van competentieontwikkeling van de student. Examinering gaat steeds meer in bedrijven plaatsvinden.

*Docenten*¹ begeleiden de student bij de 'samenhangende beroepsgerichte opdrachten' en zij leiden daarnaast workshops, begeleiden vaardigheidstrainingen en geven instructielessen, die in tijd en inhoud zijn afgestemd op de leervraag van de student. Theorievakken worden in deze werkwijze organisch en betekenisvol geïntegreerd. Begeleiding is vooral procesgericht, inhoudelijk laat de docent het leren ontdekproces aan de student. De begeleiding van de student kenmerkt zich door een afnemende sturing, en de mate van vraagsturing (d.w.z. sturing door de student) neemt in de loop van de opleiding toe. Docenten zijn gemotiveerd en delen de visie op leren, en motiveren studenten tot leren. Zij kunnen een veelheid van rollen uitvoeren.

Studenten nemen verantwoordelijkheid en leggen verantwoording af, voelen zich betrokken op SintLucas (het 'SintLucasgevoel') en onderscheiden zich positief.

3.2 Streefdoelen die worden onderzocht

Niet alle uitgangspunten konden in het bestek van dit onderzoek even uitgebreid aan de orde komen. Prioriteit is gegeven aan de samenhang in onderwijsinhoud (zoals ervaren door docent en student), de afstemming tussen de didactische aanpak en het leerproces van de student, de (zelfsturende) rol van de student, de rollen en houdingen van de docent, en de (monitorende) functie van de toetsing en examinering.

In de volgende lijst van *streefdoelen* zijn die prioriteiten vervat. Deze lijst heeft gediend als basis voor de bevraging van teamcoördinatoren, docenten en studenten waarover in de volgende hoofdstukken gerapporteerd wordt.

het onderwijs

A1 biedt een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende beroepsgerichte opdrachten

---

¹ Waar in dit rapport gesproken wordt over docenten bedoelen we 'onderwijsgevend' in brede zin. Daaronder vallen ook instructeurs, die eventueel als gastdocent aan SintLucas verbonden zijn. Zij verzorgen vooral trainingen en instructie.

A2 kent een didactische aanpak die aansluit bij het leerproces van de student en dat centraal stelt

A3 kent een didactische aanpak die aansluit bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten

A4 heeft een buitenschoolse opleidingstijd van 25% van de opleidingsduur

A5 kent een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten

A6 kent opdrachten waar de studenten hun eigen invulling aan kunnen geven

A7 heeft een concept waarin de student zijn eigen leerproces stuurt

A8 vindt plaats in een passende fysieke omgeving

de examinering

B1 sluit aan bij de streefdoelen voor het onderwijs

B2 sluit aan bij nieuwe landelijke kwalificatiedossiers

B3 gaat steeds meer in bedrijven plaatsvinden en valt onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijsaanbieders en bedrijfsdeskundigen

B4 kent een toetsing die vooral een monitorende functie heeft ten dienste van de ontwikkeling van competenties, en die niet sanctionerend maar ondersteunend is.

docenten

C1 voeren verschillende rollen uit; van begeleider tot trainer. De begeleiding, mede gericht op voorkomen van uitval, is adequaat.

C2 docenten zijn gemotiveerd, delen de visie op leren, hebben oog voor verantwoording en examinering, en voor eigen ontwikkeling en scholing.

Deze streefdoelen zijn de elementen aan de hand waarvan in de volgende twee hoofdstukken de onderzoeksresultaten worden beschreven. Die resultaten zijn afkomstig uit interviews met teamcoördinatoren en vragenlijsten voor docenten (hoofdstuk 4) en uit vragenlijsten voor studenten (hoofdstuk 5).

4 Het realiseren van de vernieuwing

“Vervolgens wordt per streefdoel nagegaan in hoeverre de beoogde veranderingen in het onderwijs hebben plaatsgevonden, op welke punten dat niet of minder het geval is geweest, en welke belemmeringen daarbij een rol hebben gespeeld. Dat gebeurt via enkele interviews met teamcoördinatoren en een schriftelijke peiling onder docenten.” (Uit: onderzoeksopzet voor dit onderzoek (Maatwerk, 2007))

We behandelen hieronder de interviews met de teamcoördinatoren en de vragenlijst voor docenten apart.

4.1 Interviews met teamcoördinatoren

Op SintLucas zijn vier docententeams actief, respectievelijk voor het propedeusejaar (P), voor de opleidingen Mediavormgever (MV), de opleidingen Vormgever ruimtelijke presentatie en communicatie (RPC) en voor de opleidingen Interieurvormgever, restauratie en decoratie (IRD). Elk team heeft een teamcoördinator.

Met twee coördinatoren heeft een interview plaatsgevonden: met de coördinator van het propedeuseteam en met de coördinator van de teams IRD en RPC. Hiermee is de stem van drie van de vier teams vertegenwoordigd.

Bij de interviews met de teamcoördinatoren zijn de in hoofdstuk 3 geformuleerde streefdoelen leidend geweest. Van deze streefdoelen is gevraagd in welke mate zij volgens de coördinatoren in hun team gerealiseerd zijn (onderzoeksvraag 2), hoe waardevol zij gebleken zijn voor de onderwijsinhoud zoals SintLucas die wenst aan te bieden (onderzoeksvraag 3), en welke belemmeringen bij de realisatie een rol hebben gespeeld (onderzoeksvraag 4). Verder is aan de orde gesteld in welke mate studenten een katalyserende rol hebben gespeeld (onderzoeksvraag 6) en welke fricties er optreden met betrekking tot de examinering (onderzoeksvraag 7).

4.1.1 Het onderwijs

werken met opdrachten

Een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende beroepsgerichte opdrachten (A1)

In alle fasen van de opleiding werkt SintLucas volgens de teamcoördinatoren nu met overkoepelende beroepsgerichte opdrachten, waaromheen een samenhangend aanbod van werkvormen aangeboden wordt. In het eerste en tweede jaar werken studenten aan gezamenlijke opdrachten, die door de school ontwikkeld zijn. In het vierde leerjaar zijn de opdrachten voor een groot deel afkomstig uit de praktijk, en wordt er ook in kleinere groepjes aan gewerkt. Aan de opdrachten liggen lesbrieven voor de student en docent ten grondslag. Kennis en vaardigheden worden apart ingeroosterd, binnen of buiten de leeromgeving voor de opdrachten. De didactiek daarin is nog traditioneel. Werken aan de opdrachten zelf neemt de helft van de lestijd in beslag. Een projectbegeleider, als voorpost van het kernteam, volgt de student in zijn voortgang; een mentor bewaakt de persoonlijke ontwikkeling van de

Het realiseren van de vernieuwing

---

student. De diverse rollen die docenten zouden moeten vervullen, zijn voor een groot deel nog in ontwikkeling.

een didactische aanpak afgestemd op de student

Een didactische aanpak die aansluit bij het leerproces van de student en dat centraal stel (A2) en die aansluiten bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten (A3)

In de propedeuse wordt er nog niet veel gedaan met de talenten, leervragen en het leerproces van de studenten: het onderwijs is niet vraaggestuurd maar curriculumgestuurd. In de volgende fasen lijkt iets meer mogelijk, doordat studenten hun opdracht meer of minder ver kunnen uitbouwen.

afnemende docentsturing, toenemende zelfsturing

Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten (A5)

Van een afnemende docentsturing en een toenemende zelfsturing bij studenten lijkt nog weinig sprake: docenten missen volgens de teamcoördinatoren vooralsnog het vertrouwen en de kennis en ervaring om studenten meer verantwoordelijkheid te geven voor hun eigen leerproces.

25% van de opleiding buitenschools

Een buitenschoolse opleidingstijd van 25% van de opleidingsduur (A4)

25 % van de opleiding vindt buitenschools plaats, geconcentreerd in het derde leerjaar. In hoeverre er een duidelijke verbinding is tussen het binnenschoolse en het buitenschoolse gedeelte en in hoeverre de competentieontwikkeling in beide delen in samenhang plaats vindt, is niet duidelijk naar voren gekomen.

onderwijsruimtes

Een passende fysieke omgeving (A8)

Kleinere onderwijsruimtes, waar kleine groepjes terecht kunnen om samen te werken ontbreken nog; ook hebben de propedeuse studenten geen eigen werkplek in school.

waardevol voor en passend bij de onderwijsinhoud?

Uit de gesprekken met teamcoördinatoren komen geen aanwijzingen dat de aanpak niet zou werken voor de vakinhoud die SintLucas wenst aan te bieden. Men meent ook voldoende mogelijkheden te hebben om in de opdrachten bij te sturen als mocht blijken dat studenten bepaalde onderdelen uit de kwalificatiestructuur dreigen te missen.

remmende en bevorderende factoren

Een noodzakelijke randvoorwaarde om de vernieuwing vorm te geven is de tijd die nodig is om tot 'voortschrijdend inzicht' te komen. Dat geldt in het algemeen voor het helder krijgen van het onderwijsconcept, maar ook bijvoorbeeld voor de manier van onderbrengen van onderdelen uit het curriculum in opdrachten.

Een didactiek die afgestemd is op de student, en meer zelfsturing mogelijk maakt, kent nog vele belemmeringen: erkenning van eerder verworven kwalificaties (EVC) ontbreekt, er wordt nog niet met portfolio's gewerkt, en de organisatie van werkprocessen in de school en de traditionele roostering die nog steeds bestaat maken verandering moeilijk. Maar ook de docenten hebben mogelijk onvoldoende persoonlijke instrumenten in handen om een onderwijsvorm met meer inbreng van de studenten krachtig na te streven.

De aansturing van de vernieuwing als geheel lijkt conserverende krachten vooralsnog te veel te sparen.

4.1.2 Toetsing en examinering

De examinering: sluit aan bij de streefdoelen voor het onderwijs (B1); sluit aan bij de nieuwe landelijke kwalificatiedossiers (B2); gaat steeds meer in bedrijven plaatsvinden en valt onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijsaanbieders en bedrijfsdeskundigen (B3); kent een toetsing die vooral een monitorende functie heeft ten dienste van de ontwikkeling van competenties, en die niet sanctionerend maar ondersteunend is (B4).

In de examinering wordt gebruik gemaakt van meesterproeven, daardoor past die bij de uitgangspunten voor het onderwijs.

Men werkt volgens de nieuwste kwalificatiedossiers en sluit hierbij aan. Wel moeten de oude beoordelingsmodellen nu nog aangepast worden op de nieuwe werkprocessen en competenties.

Sinds het afgelopen jaar vindt de examinering voor een deel in de stage plaats, dat is nog in opbouw.

Het is mogelijk dat via het beoordelen van onderdelen van opdracht en de feedback die studenten daarop krijgen de monitorende functie van toetsing tot uiting komt.

4.1.3 De rol van studenten

Studenten kunnen op verschillende manier structureel hun mening en ideeën over het onderwijs naar voren brengen. Binnen deze kaders hebben zij een voorzichtig katalyserende functie bij de realisatie van de streefdoelen.

4.2 Vragenlijst voor docenten

Alle docenten in de hiervoor genoemde teams (P, MV, RPC en IRD) hebben een schriftelijke vragenlijst ontvangen. Van de 92 uitgezette vragenlijsten zijn er 49 ingevuld terug ontvangen. Dat komt neer op 53%.

Aansluitend bij de streefdoelen zoals geformuleerd in hoofdstuk 3 bevatte de vragenlijst de volgende rubrieken:

1. de realisatie, de toepasbaarheid bij de onderwijsinhoud en de haalbaarheid/wenselijkheid van de streefdoelen voor het onderwijs binnen de teams;
2. examinering en beoordeling;
3. inrichting van de onderwijsruimtes;
4. de beroepspraktijkvorming;
5. visie en opvattingen van de docenten.

Het realiseren van de vernieuwing

In de vragenlijst is gebruik gemaakt van open vragen en van stellingen waar de docenten een score op hebben kunnen geven.

4.2.1 Het onderwijs

werken met opdrachten

Een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende, beroepsgerichte opdrachten (A1) waar studenten hun eigen invulling aan kunnen geven (A6).

Tijdens de opleiding werken de studenten aan opdrachten. SintLucas beoogt een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende beroepsgerichte opdrachten aan te bieden.

Er is aan de docenten van de verschillende teams gevraagd in hoeverre zij vinden dat dit streefdoel gerealiseerd is. Tevens is gevraagd naar de toepasbaarheid van deze streefdoelen in het onderwijs van SintLucas en of de docenten vinden in hoeverre die wenselijk en haalbaar zijn. Daarmee komen we op het spoor van mogelijke remmende en bevorderende factoren, die docenten in een open vraag om toelichting konden aangeven.

In onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven. In de cellen staan de aantallen docenten die een bepaald antwoord gaven. Waar daar aanleiding toe is worden de door docenten aangegeven remmende en bevorderende factoren in de daarop volgende tekst vermeld. (Een en ander geldt ook voor de overige streefdoelen die in het vervolg van deze paragraaf worden besproken.)

Tabel 4.1 Een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende, beroepsgerichte opdrachten vinden de docenten in de teams...:

	Niet gerealiseerd	In beperkte mate gerealiseerd	In belangrijke mate gerealiseerd	Volledig gerealiseerd	N
Propedeuseteam	1	7	8	0	16
IRD	0	2	4	0	6
RPC	0	5	5	0	10
MV	1	9	4	1	15
totaal	2	23	21	1	47

	Niet toepasbaar	Beperkt toepasbaar	Vrij goed toepasbaar	Uitstekend toepasbaar	N
Propedeuseteam	0	4	10	2	16
IRD	1	5	0	0	6
RPC	0	3	5	1	9
MV	0	3	11	1	15
totaal	1	15	26	4	46

SintLucas op maat

(vervolg tabel 4.1)

	Niet wenselijk, want niet haalbaar	Wel haalbaar, maar niet wenselijk	Wenselijk, maar niet haalbaar	Wenselijk en haalbaar	N
Propedeuseteam	0	1	2	13	16
IRD	0	1	1	4	6
RPC	-	-	-	-	-
MV	0	0	2	12	14
totaal	0	2	5	29	36

...gerealiseerd?

Bijna alle docenten zijn van mening dat een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende, beroepsgerichte opdrachten niet volledig gerealiseerd is: uit de tabel kan afgeleid worden dat de teams van mening zijn dat het streefdoel gemiddeld in beperkte tot in belangrijke mate gerealiseerd is. Het propedeuseteam en het team MV blijven daarin nog wat achter bij de beide andere teams.

...toepasbaar bij de onderwijsinhoud?

De meerderheid van de docenten vindt een samenhangend aanbod rond beroepsgerichte opdrachten over het algemeen goed toepasbaar bij de onderwijsinhoud die SintLucas biedt. Dat geldt ook binnen de teams, behalve bij IRD: daar vindt men dat hoogstens beperkt toepasbaar bij de onderwijsinhoud.

...wenselijk, haalbaar?

Het grootste gedeelte van de docenten binnen de teams vindt een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende, beroepsgerichte opdrachten niet alleen wenselijk, maar ook haalbaar. Desgevraagd noemen zij de volgende knelpunten:

- qua samenhang tussen het aanbod van werkvormen is men op de goede weg, maar dit moet nog verder ontwikkeld worden; het hangt nu nog sterk af van het talent van de docent;
- de samenhang tussen opdrachten is vaak nog gekunsteld.

Tijdens het werken aan de opdrachten is het binnen het onderwijs op SintLucas de bedoeling dat studenten hun eigen invulling kunnen geven aan de opdrachten. Wat vinden de docenten binnen de teams hiervan? In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de mening van de docenten wat betreft de realisatie, de toepasbaarheid en de wenselijkheid/haalbaarheid van dit streefdoel.

Het realiseren van de vernieuwing

Tabel 4.2 Opdrachten waar studenten hun eigen invulling aan kunnen geven vinden de docenten in de teams...:

	Niet gerealiseerd	In beperkte mate gerealiseerd	In belangrijke mate gerealiseerd	Volledig gerealiseerd	N
Propedeuseteam	2	4	9	1	16
IRD	1	1	4	0	6
RPC	0	5	5	0	10
MV	4	3	7	1	15
totaal	7	13	25	2	47

	Niet toepasbaar	Beperkt toepasbaar	Vrij goed toepasbaar	Uitstekend toepasbaar	N
Propedeuseteam	3	4	7	2	16
IRD	1	1	3	1	6
RPC	0	3	4	1	8
MV	2	4	7	2	15
totaal	6	12	21	6	45

	Niet wenselijk, want niet haalbaar	Wel haalbaar, maar niet wenselijk	Wenselijk, maar niet haalbaar	Wenselijk en haalbaar	N
Propedeuseteam	0	3	3	10	16
IRD	0	2	1	3	6
RPC	0	1	5	4	10
MV	1	1	3	9	14
totaal	1	7	12	26	46

...gerealiseerd?

Wat dit streefdoel betreft is er veel verdeeldheid onder de docenten. Dat is ook zo binnen de teams. Binnen RPC vindt de helft het streefdoel in beperkte mate gerealiseerd en de andere helft in belangrijke mate. Ook binnen het propedeuseteam, MV en in beperktere mate binnen IRD zijn de meningen nogal verdeeld.

...toepasbaar bij de onderwijsinhoud?

Een lichte meerderheid van de docenten vindt een eigen invulling van opdrachten door studenten goed toepasbaar. In het propedeuseteam en MV zijn de meningen hierover nogal verdeeld.

...wenselijk, haalbaar?

Het grootste gedeelte van de docenten vindt een eigen invulling van opdrachten wenselijk en haalbaar. Bij RPC wordt de haalbaarheid relatief sterk betwijfeld.

Knelpunten die de docenten in dit kader noemen, liggen bij de studenten en zijn:

- veel studenten blijven lang hangen in individuele wensen en hebben geen goed zicht op het totaalpakket;
- studenten maken nog niet genoeg gebruik van de keuzemogelijkheden die ze hebben binnen de opdrachten.

Samengevat: Bijna alle docenten zijn van mening dat een samenhangend aanbod rond opdrachten niet volledig gerealiseerd is. Men is op de goede weg, maar het moet nog verder ontwikkeld worden, en het ene team is verder dan het andere. Binnen alle teams zijn de docenten verdeeld over de vraag of de studenten nu daadwerkelijk hun eigen invulling kunnen geven aan de opdrachten.

De meerderheid van de docenten vindt een samenhangend aanbod rond beroepsgerichte opdrachten over het algemeen goed toepasbaar bij de onderwijsinhoud die SintLucas biedt. Voor één team geldt dat niet: daar vindt men het streefdoel hoogstens beperkt toepasbaar bij de onderwijsinhoud. Een lichte meerderheid denkt ook dat een eigen invulling van opdrachten door studenten toepasbaar is bij de onderwijsinhoud. In enkele teams, waaronder dat van de propedeuse, zijn de meningen hierover echter nogal verdeeld.

Bijna alle docenten vinden de streefdoelen met betrekking tot het werken met opdrachten wenselijk en haalbaar. Waar het gaat om de eigen invulling van de opdrachten door studenten wordt in een enkel team de haalbaarheid betwijfeld. Als knelpunt wordt genoemd dat de samenhang tussen opdrachten nog vaak gekunsteld is en dat studenten onvoldoende gebruik maken van de mogelijkheden.

didactische aanpak afgestemd op de student

Een didactische aanpak die aansluit bij het leerproces en dat centraal stelt (A2) en die aansluit bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten (A3)

In het nieuwe onderwijsconcept van SintLucas moet de didactische aanpak zoveel mogelijk op de student afgestemd worden. De bedoeling daarbij is dat deze aanpak aansluit bij het leerproces van de student en dit centraal stelt en dat deze didactische aanpak aansluit bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten. Ook bij deze streefdoelen hebben de docenten aan kunnen geven in hoeverre men vindt dat dit gerealiseerd is, toepasbaar is en wenselijk en haalbaar is.

Het realiseren van de vernieuwing

Tabel 4.3 Een didactische aanpak die aansluit bij het leerproces van de student en dat centraal stelt vinden de docenten in de teams...:

	Niet gerealiseerd	In beperkte mate gerealiseerd	In belangrijke mate gerealiseerd	Volledig gerealiseerd	N
Propedeuseteam	1	10	4	0	15
IRD	0	4	2	0	6
RPC	3	6	1	0	10
MV	1	6	7	0	14
totaal	5	26	14	0	45

	Niet toepasbaar	Beperkt toepasbaar	Vrij goed toepasbaar	Uitstekend toepasbaar	N
Propedeuseteam	1	6	6	3	16
IRD	0	1	4	1	6
RPC	0	3	4	2	9
MV	0	3	10	2	15
totaal	1	13	24	8	46

	Niet wenselijk, want niet haalbaar	Wel haalbaar, maar niet wenselijk	Wenselijk, maar niet haalbaar	Wenselijk en haalbaar	N
Propedeuseteam	0	2	5	9	16
IRD	0	0	3	3	6
RPC	0	0	1	9	10
MV	0	0	4	10	14
totaal	0	2	13	31	46

...gerealiseerd?

Dit streefdoel vindt het merendeel van de docenten hoogstens in beperkte mate gerealiseerd. Geen van de teams vindt dat dit streefdoel volledig gerealiseerd is. MV ziet het streefdoel nog het meest gerealiseerd.

...toepasbaar bij de onderwijsinhoud?

Over het algemeen vindt men dit streefdoel vrij goed toepasbaar. In het propedeuseteam zijn de meningen daarover meer verdeeld: een groot deel van de docenten vindt het beperkt of niet toepasbaar.

...wenselijk, haalbaar?

RPC en MV vinden een didactische aanpak die aansluit bij het leerproces van de student en dat centraal stelt in grote mate wenselijk en haalbaar. Het propedeuseteam en IRD zijn verdeeld, niet zozeer over de wenselijkheid, maar over de haalbaarheid ervan.

SintLucas op maat

Tabel 4.4 Een didactische aanpak die aansluit bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten vinden de docenten binnen de teams...:

	Niet gerealiseerd	In beperkte mate gerealiseerd	In belangrijke mate gerealiseerd	Volledig gerealiseerd	N
Propedeuseteam	12	3	0	0	15
IRD	0	3	3	0	6
RPC	0	5	5	0	10
MV	1	6	7	0	14
totaal	13	17	15	0	45

	Niet toepasbaar	Beperkt toepasbaar	Vrij goed toepasbaar	Uitstekend toepasbaar	N
Propedeuseteam	0	4	10	2	16
IRD	0	1	4	1	6
RPC	0	1	6	2	9
MV	0	4	9	2	15
totaal	0	10	29	7	46

	Niet wenselijk, want niet haalbaar	Wel haalbaar, maar niet wenselijk	Wenselijk, maar niet haalbaar	Wenselijk en haalbaar	N
Propedeuseteam	0	1	5	10	16
IRD	0	1	2	3	6
RPC	0	0	2	8	10
MV	0	0	4	10	14
totaal	0	2	13	31	46

...gerealiseerd?

Het propedeuseteam is voornamelijk van mening dat een didactische aanpak die aansluit bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten niet gerealiseerd is. Bij de andere teams uit men zich positiever, maar zijn de meningen wel verdeeld: men geeft ongeveer even vaak in belangrijke mate als in beperkte mate gerealiseerd aan.

...toepasbaar bij de onderwijsinhoud?

Toch acht men een dergelijke didactische aanpak in meerderheid goed toepasbaar bij de onderwijsinhoud.

...wenselijk, haalbaar?

Op een enkele uitzondering na achten alle docenten aansluiten bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten wenselijk, maar de haalbaarheid wordt vooral bij het propedeuseteam en IRD relatief vaak betwist.

Desgevraagd geven de docenten het volgende knelpunt aan:

Het realiseren van de vernieuwing

- de organisatie en de docenten zijn nog onvoldoende flexibel om passende werkvormen te realiseren. De begeleiding van de student is vaak nog op instructieve wijze.

en formuleren zij de volgende aanbevelingen:

- er moet (meer) personeel aangenomen worden dat in het nieuwe concept kan werken;
- er moet tijd vrijkomen voor scholing (ook op het gebied van individuele begeleiding en coaching);
- meer uitleg aan docenten over competentiegericht onderwijs en hoe er het beste samenhang gecreëerd kan worden;
- meer afstemming tussen de verschillende fases.

Samengevat: Geen van de docenten is van mening dat aansluiting bij het leerproces van de student, en dat leerproces centraal stellen, volledig gerealiseerd is; het merendeel vindt dit streefdoel hoogstens in beperkte mate gerealiseerd. Eén team is daarin wat positiever. Een didactische aanpak die aansluit bij de talenten en de leer- en ontwikkelingsvragen van studenten is volgens de docenten in de propedeuse in hun team niet gerealiseerd. De docenten in de andere teams zijn hierover verdeeld. De ene helft van de docenten vindt het beperkt gerealiseerd, de andere helft in belangrijke mate.

Aansluiten bij het leerproces van de student vinden de docenten over het algemeen een streefdoel dat redelijk goed toepasbaar is bij de onderwijsinhoud die men wil aanbieden. Het propedeuseteam is hierover verdeeld. Een groot deel is van mening dat het centraal stellen van het leerproces van de student en daarbij aansluiten niet goed toepasbaar is bij de onderwijsinhoud. Aansluiten bij de talenten en de leer- en ontwikkelingsvragen van de student acht men in meerderheid goed toepasbaar.

Over het algemeen acht men een didactische aanpak die aansluit bij de studenten wenselijk, maar de haalbaarheid ervan wordt door twee teams, waaronder het propedeuseteam, sterker betwijfeld. Als knelpunt wordt genoemd dat de organisatie en de docenten nog onvoldoende flexibel zijn om passende werkvormen te realiseren en dat de begeleiding is vaak nog op instructieve wijze plaatsvindt.

afnemende docentsturing, toenemende zelfsturing

Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten (A5), binnen een onderwijsconcept waarin de student zijn eigen leerproces stuurt (A7)

SintLucas is van mening dat de student gedurende zijn opleiding steeds minder sturing nodig heeft en wil dit ook stimuleren. Dit is dan ook een belangrijk streefdoel binnen de opleiding. In deze paragraaf wordt ingegaan op wat de docenten zeggen over de realisatie, de toepasbaarheid en de wenselijk-/haalbaarheid van een afnemende docentsturing en een toenemende zelfsturing.

SintLucas op maat

Tabel 4.5 Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van de studenten vinden de docenten in de teams...:

	Niet gerealiseerd	In beperkte mate gerealiseerd	In belangrijke mate gerealiseerd	Volledig gerealiseerd	N
Propedeuseteam	1	8	7	0	16
IRD	1	1	3	1	6
RPC	0	3	6	1	10
MV	1	5	9	0	15
totaal	3	17	25	2	47

	Niet toepasbaar	Beperkt toepasbaar	Vrij goed toepasbaar	Uitstekend toepasbaar	N
Propedeuseteam	2	5	8	1	16
IRD	1	1	3	1	6
RPC	0	2	4	3	9
MV	0	8	4	3	15
totaal	3	16	19	8	46

	Niet wenselijk, want niet haalbaar	Wel haalbaar, maar niet wenselijk	Wenselijk, maar niet haalbaar	Wenselijk en haalbaar	N
Propedeuseteam	1	3	2	10	16
IRD	1	0	1	4	6
RPC	0	2	2	5	9
MV	1	2	5	6	14
totaal	3	7	10	25	45

...gerealiseerd?

De teams, met uitzondering van het propedeuseteam, vinden een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten overwegend in belangrijke mate gerealiseerd.

...toepasbaar bij de onderwijsinhoud?

Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten vindt een meerderheid van de docenten goed toepasbaar. IRD en RPC zijn het meest positief, maar bij MV vindt ruim de helft dit streefdoel maar beperkt toepasbaar bij de onderwijsinhoud.

...wenselijk, haalbaar?

De docenten vinden een afnemende docentsturing in meerderheid wel wenselijk, maar de teams verschillen onderling in de mate waarin ze die haalbaar achten. Met name MV-docenten vinden afnemende docentsturing vaker niet haalbaar.

Het realiseren van de vernieuwing

Een toenemende zelfsturing betekent dat de student leert zijn eigen leerproces te sturen.

Tabel 4.6 Een onderwijsconcept waarin de student zijn eigen leerproces stuurt vinden de docenten binnen de teams...:

	Niet gerealiseerd	In beperkte mate gerealiseerd	In belangrijke mate gerealiseerd	Volledig gerealiseerd	N
Propedeuseteam	1	9	5	0	15
IRD	1	1	4	0	6
RPC	1	5	4	0	10
MV	2	6	7	0	15
totaal	5	21	20	0	46

	Niet toepasbaar	Beperkt toepasbaar	Vrij goed toepasbaar	Uitstekend toepasbaar	N
Propedeuseteam	4	5	5	2	16
IRD	1	1	3	1	6
RPC	0	5	2	2	9
MV	3	5	6	0	14
totaal	8	16	16	5	45

	Niet wenselijk, want niet haalbaar	Wel haalbaar, maar niet wenselijk	Wenselijk, maar niet haalbaar	Wenselijk en haalbaar	N
Propedeuseteam	3	3	5	5	16
IRD	1	0	3	2	6
RPC	1	2	3	4	10
MV	0	1	9	3	13
totaal	5	6	20	14	45

...gerealiseerd?

Geen van de docenten binnen de teams is van mening dat het volledig gerealiseerd is dat de student zijn eigen leerproces stuurt; overwegend zegt men dat dit hoogstens in beperkte mate gebeurt. Het IRD team lijkt op dit punt wat positiever dan de anderen.

...toepasbaar bij de onderwijsinhoud?

De docenten zijn erg verdeeld over de toepasbaarheid van zelfsturing bij de onderwijsinhoud van SintLucas. Binnen de teams is steeds een lichte meerderheid van mening dat zelfsturing hoogstens beperkt toepasbaar is. IRD wijkt in dat opzicht af, en is daar optimistischer over. Het propedeuse team is het meest negatief, maar ook het meest verdeeld.

...wenselijk, haalbaar?

De meerderheid van de docenten vindt zelfsturing wenselijk. Dat geldt voor het propedeuseteam iets minder sterk dan voor de andere teams. Maar haalbaar vinden de meesten zelfsturing niet. Dat is vooral sterk het geval bij MV.

De docenten constateren in dit verband een aantal knelpunten bij de studenten:

- veel mbo-studenten kunnen zelfstandigheid en vrijheid (nog) niet aan. De verantwoordelijkheid van de student moet nog groeien;
- studenten hebben meer sturing nodig in fase 1 en 2, ze vragen ook om meer structuur;
- studenten doen te weinig aan zelfreflectie, ze gaan voor het minimum van de opdracht en werken er passief aan.

Samengevat: De docenten, met uitzondering van die van het propedeuseteam, vinden een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten overwegend in belangrijke mate gerealiseerd. Geen van de docenten binnen de teams is van mening dat zelfsturing door studenten daarmee volledig gerealiseerd is; overwegend zegt men dat zelfsturing hoogstens in beperkte mate voorkomt. Een van de teams lijkt op dit punt wat positiever.

Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten vindt een meerderheid van de docenten goed toepasbaar. Voor één team geldt dat niet: daar vindt ruim de helft dit streefdoel maar beperkt toepasbaar bij de onderwijsinhoud. De docenten zijn verdeeld over de toepasbaarheid van volledige zelfsturing bij de onderwijsinhoud van SintLucas. Binnen de teams is steeds een lichte meerderheid van mening dat zelfsturing hoogstens beperkt toepasbaar is. Eén team is daar wat optimistischer over. Het propedeuse team is het meest negatief, maar ook het meest verdeeld.

Een afnemende docentsturing vindt men in meerderheid wenselijk. Maar de meesten vinden volledige zelfsturing door studenten niet haalbaar. Als knelpunt hierbij wordt genoemd dat veel Mbo-studenten zelfstandigheid en vrijheid (nog) niet aan kunnen en dat de verantwoordelijkheid van de student nog moet groeien.

25% van de opleiding buitenschools

Een buitenschoolse opleidingstijd van 25% van de opleidingsduur (A4)

Beroepspraktijkvorming neemt een belangrijke plaats in in het onderwijs op SintLucas. Door middel van open vragen in de vragenlijst is gevraagd naar de vormgeving van de beroepspraktijkvorming en de knelpunten die de docenten daarin ondervinden.

In het derde leerjaar vindt de beroepspraktijkvorming (BPV) buiten de school plaats. Dit is gedurende het hele leerjaar. Dat betekent dat de opleiding voldoet aan het streefdoel van een buitenschoolse opleidingstijd (BPV) van 25% van de opleidingsduur. Het zijn twee stages bij verschillende bedrijven.

Binnen de school vindt ook beroepspraktijkvorming plaats. Deze algemene beroepspraktijkvorming is continue in fase 1. Ook in de BPV-lessen op de opleiding vindt beroepspraktijkvorming plaats. In fase 2 krijgen de studenten 'praktijklessen' gedurende twee volle dagen.

De docenten geven aan dat de inhoud van de BPV volledig door de beroepspraktijk bepaald wordt. Dat is de norm. Wat die inhoud precies is hangt af van het stagebedrijf.

Het realiseren van de vernieuwing

De studenten worden op de BPV voorbereid in fase 1 en 2. Studenten moeten in fase 1 en 2 zo opgeleid zijn dat ze hun competenties tijdens de BPV verder kunnen ontwikkelen. Door het ontwikkelingsportfolio wordt getracht aansluiting te vinden tussen BPV en opleiding. De aansluiting is ook gerelateerd aan het voorstel dat de student doet.

Er zijn tijdens de BPV twee begeleiders van de opleiding bij de student betrokken en er is een begeleider vanuit het stagebedrijf. Tussen die twee vindt overleg plaats. De begeleiders van het stagebedrijf hanteren beoordelingscriteria vanuit de opleiding en vinken deze af wanneer een student voldoet aan een criterium. De opleiding bepaalt wat er geëxamineerd wordt. Door onder andere persoonlijke begeleiding, ondersteund door (ICT)beoordelings- en/of rapportage-instrumenten wordt de voortgang en competentieontwikkeling bijgehouden. Het bijhouden van competentieontwikkeling gebeurt tevens door korte verslagen op het infonet na een gesprek met de student en het bedrijf. Ook vindt het bijhouden van de voortgang middels een planningsschema dat van te voren ingeleverd moet worden en is er sprake van wekelijks contact met de student en worden terugkomdagen gehouden.

Met betrekking tot de beroepspraktijkvorming in het onderwijs op SintLucas geven de docenten de volgende knelpunten aan:

- BPV-docenten begeleiden studenten die ze nauwelijks kennen vanuit het tweede jaar en/of er is geen overdracht geweest naar de BPV-docent vanuit het tweede jaar;
- niet alle vaardigheden kunnen binnen leerjaar 1 en 2 aangeleerd worden, daar is meer tijd voor nodig;
- de meerderheid van de studenten heeft moeite met het geconcentreerd werken van 9-17 uur;
- de meesterproef gaat niet over het gemaakte resultaat zelf;
- de voorbereiding op de BPV is te kort. De BPV zou wel een half jaar later mogen;
- te grote overgang van leerjaar 2 naar het stagejaar.

Ook zijn er docenten die vinden dat je nooit 100% aansluiting kunt hebben tussen praktijk en opleiding. Dit komt volgens hen doordat sommige bedrijven specifieke eisen hebben, bedrijven een bepaald soort werknemer verwachten en dat sommige studenten traag ontwikkelen in zelfstandigheid.

Samengevat: In het derde leerjaar vindt de beroepspraktijkvorming (BPV) buiten de school plaats. Dit is gedurende het hele leerjaar. Dat betekent dat de opleiding voldoet aan het streefdoel van een buitenschoolse opleidingstijd (BPV) van 25% van de opleidingsduur.

Het grootste knelpunt dat de docenten ondervinden is het feit dat niet alle studenten goed genoeg voorbereid zijn op de BPV en dat de overgang van fase 2 naar het stagejaar soms te groot is.

onderwijsruimtes

Een passende fysieke omgeving (A8)

Op SintLucas vinden verschillende onderwijsactiviteiten plaats. Studenten werken in groepjes aan projecten, krijgen instructie in een instructielokaal en werken aan de opdrachten in de leeromgeving.

De docenten konden aangeven in hoeverre de ruimtes die men ter beschikking heeft wel of niet geschikt zijn voor het onderwijs dat zij geven op SintLucas. Er is daarbij gekeken naar de ruimtes voor instructielessen, workshops en vaardigheidstrainingen en naar de ruimtes voor studenten om te werken aan opdrachten. Per team worden hieronder de resultaten besproken.

Het propedeuseteam vindt de onderwijsruimtes voor instructielessen en workshops in beperkte tot belangrijke mate geschikt. De ruimtes voor het geven van vaardigheidstrainingen en de ruimte voor studenten om te werken aan opdrachten vindt dit team met name in beperkte mate geschikt. Het IRD-team vindt de onderwijsruimtes met name in belangrijke mate geschikt. De onderwijsruimtes voor het geven van instructielessen en workshops vindt het RPC in beperkte mate geschikt. Ruimtes voor het geven van workshops en vaardigheidstrainingen vindt dit team in beperkte tot belangrijke mate geschikt. De ruimtes voor studenten om te werken aan opdrachten vindt dit team in belangrijke mate geschikt. Het MV-team is erg verdeeld over de geschiktheid van de onderwijsruimtes. Een persoon vindt de ruimtes voor de workshops niet geschikt, vier personen vinden deze ruimte in beperkte mate geschikt, vijf personen in belangrijke mate en vijf personen vinden deze ruimtes volledig geschikt. Dit geldt ook voor de ruimtes voor de workshops. Een persoon vindt de ruimtes voor het geven van vaardigheidstrainingen niet geschikt, zeven personen vinden deze ruimtes in beperkte mate geschikt, vier personen in belangrijke mate en drie personen vinden deze ruimtes volledig geschikt. De ruimtes voor studenten om te werken aan opdrachten vinden twee personen niet geschikt, vier personen in beperkte mate, zes personen in belangrijke mate en drie personen vinden deze ruimtes volledig geschikt.

Tevens is aan de docenten gevraagd of zij aan kunnen geven op welke manier bepaalde ruimtes (nog) niet passen bij het onderwijsconcept op SintLucas. Na een analyse van deze antwoorden blijken de docenten de volgende knelpunten te ondervinden:

- de leeromgeving is een te kleine ruimte voor alle studenten en de werkzaamheden die nodig zijn;
- er zijn te weinig computers in de leeromgeving;
- de software en hardware is niet goed afgestemd op de ruimtes;
- er is nog onvoldoende vastgelegd welke faciliteiten er aanwezig moeten zijn in de leeromgeving; de docenten ondervinden dan ook een gebrek aan faciliteiten;
- er zijn te weinig overlegruimtes en stilwerkplekken binnen de school.

Samengevat: Het grootste deel van de docenten vindt dat de onderwijsruimtes nog niet volledig passen bij het nieuwe onderwijsconcept. Een enkel team valt op door de verdeelde meningen op dit punt. Voornaamste knelpunten zijn dat er (nog) niet voldoende faciliteiten zijn in de leeromgeving om de studenten goed te kunnen begeleiden en dat er te weinig overlegruimtes en stiltewerkplekken zijn.

4.2.2 Toetsing en examinering

De examinering: sluit aan bij de streefdoelen voor het onderwijs (B1), gaat steeds meer in bedrijven plaatsvinden en valt onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijsaanbieders en bedrijfsdeskundigen (B3) en kent een toetsing die vooral een monitorende functie heeft ten dienste van de ontwikkeling van competenties, en die niet sanctionerend maar ondersteunend is (B4).

achtergrond

SintLucas maakt bij de beoordeling gebruik van niet-kwalificerende beoordeling en kwalificerende beoordeling. Bij niet –kwalificerende beoordeling wordt gekeken naar hoe ver de student staat in zijn leerproces. Het is een beoordeling die de student ondersteund in het worden van een betere beroepsbeoefenaar en/of een beter mens. Het ontwikkelingsportfolio hoort bijvoorbeeld bij de niet-kwalificerende beoordeling. Bij de kwalificerende beoordeling laat de student zien wat hij kan en weet. Deze beoordeling vindt plaats op twee momenten: in het eerste deel van Fase 3 en aan het eind van fase 3. (uit: OER, 2007).

Uit de vragenlijst komt naar voren dat gedurende de opleiding de voortgang en competentieontwikkeling vastgesteld wordt door de docent aan de hand van kennistoetsen, vaardigheidsproeven (de meesterproeven) en via gesprekken met studenten. De studenten bouwen zo hun examenresultaat voor een deel op. Het schrijven van een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) door de student is volgens de docenten nog geen gemeengoed en gebeurt nog in beperkte mate. Er wordt wel aangegeven dat er een uitgebreide intake plaatsvindt met de studenten.

De docenten geven aan dat er meestal geen deskundigen vanuit een bedrijf betrokken zijn bij de examinering. Dit wordt organisatorisch vaak door de docent zelf gedaan. In dit studiejaar (2007-2008) worden er volgens de docenten voor het eerst soms deskundigen vanuit het stagebedrijf betrokken bij de examinering. Voor de beoordeling van de BPV zijn wel deskundigen vanuit een bedrijf betrokken.

In fase 3 worden de kerntaken en werkprocessen beoordeeld (in fase 2 alleen de werkprocessen). De kerntaken worden geëxamineerd met meesterproeven. Voor elke kerntaak is een meesterproef.

Gemiddeld vinden de docenten dat de examinering zoals die nu plaatsvindt voornamelijk vrij goed past bij het onderwijs dat gegeven wordt. Hierbij geven de zij aan dat het nog sterk in ontwikkeling is. Ook geven de docenten aan dat de examinering zoals die plaatsvindt vrij goed recht doet aan wat studenten in hun buitenschoolse periode leren, maar ook dat door de huidige examinering weinig beroep gedaan wordt op creativiteit van studenten en het uitstijgen boven beroepsniveau.

De docenten zijn van mening dat in de praktijk de criteria voor toetsing vaak nog te weinig toegespitst zijn op het onderwijsmodel. Men ervaart nog niet de juiste 'tools', richtlijnen en afspraken over de beoordeling van studenten. Automatisering van het bijhouden van vorderingen van individuele studenten is onder de docenten gewenst. Docenten vinden het nog vaak moeilijk (en inefficiënt) om voor het grote aantal studenten de vorderingen bij te houden.

Samengevat: Docenten vinden dat de examinering zoals die nu plaatsvindt al vrij goed past bij het onderwijs dat gegeven wordt, maar nog wel sterk in ontwikkeling is. In de praktijk zijn de beoordelingscriteria vaak nog te weinig toegespitst op het onderwijsmodel. Men ervaart nog niet de juiste 'tools', richtlijnen en afspraken over de beoordeling van studenten. Automatisering van het bijhouden van vorderingen van individuele studenten is onder de docenten gewenst.

In dit studiejaar worden er volgens de docenten voor het eerst soms deskundigen vanuit het stagebedrijf betrokken bij de examinering. Voor de beoordeling van de BPV zijn wel deskundigen vanuit een bedrijf betrokken

De ondersteunende functie van de beoordeling moet plaatsvinden middels voortgangsgesprekken met studenten, het maken van een POP en het bijhouden van portfolio's. Het schrijven van een POP door de student is echter nog geen gemeengoed en gebeurt nog in beperkte mate.

4.2.3 Docenten

rollen van docenten

De docenten voeren verschillende rollen uit; van begeleider tot trainer. De begeleiding, mede gericht op voorkomen van uitval, is adequaat (C1).

Achtergrond

Uit het onderwijs- en examenreglement (OER) van de opleiding komt naar voren dat bij de begeleiding en ontwikkeling van de studenten in het onderwijs van SintLucas 'leren leren, stimuleren en inspireren' centraal staat. Voor de begeleiding en ontwikkeling is daarbij een aantal mensen verantwoordelijk:

De mentor

De student heeft het hele jaar een vaste mentor. Deze houdt voornamelijk individuele gesprekken met studenten. De mentor houdt samen met de student de grote lijn van de ontwikkeling in de gaten, helpt met de opbouw van een persoonlijk ontwikkelingsportfolio en bespreekt welke studierichting en beroep de student het beste liggen.

De projectbegeleider

Tijdens de opleiding werken de studenten aan projecten. In een project zitten allerlei opdrachten verwerkt met vakondersteunende trainingen. Voor deze opdrachten en trainingen krijgen de studenten een lesbrief. In een groep van zeven studenten wordt samen met de projectbegeleider deze lesbrief doorgespit en worden tips uitgewisseld. De projectbegeleider houdt de vorderingen van 'zijn' groepje(s) studenten in de gaten en spitst zich toe op het ontwikkelen van de beroepscompetenties, vaardigheden en kennisontwikkeling. Studievorderingen worden door de projectbegeleider beoordeeld. Hij is tevens de schakel met de vakdocenten.

De vakdocenten en instructeurs

De studenten worden tevens begeleid door vakdocenten en instructeurs. Zij gaan over de vak kennis, geven feedback over concrete opdrachten en geven vaardigheidstrainingen en (kennis)workshops. (uit: OER, 2007)

Uit de vragenlijst komen de verschillende mogelijke rollen ook naar voren. De docenten kunnen de rol van mentor, praktijkbegeleider, vakdocent en projectbegeleider aannemen. In de volgende tabel geven we weer hoeveel docenten welke rol vervullen. Veel docenten vervullen een dubbele rol.

Het realiseren van de vernieuwing

Tabel 4.7 Rollen van docenten

Rol	Aantal docenten*
Mentor	26
Praktijkbegeleider	30
Vakdocent	41
Anders	16

* meer antwoorden per docent mogelijk

De kolom 'anders' bevat de volgende rollen: projectbegeleider (2), curriculumontwikkelaar (2), profielschrijver (1), traffic manager (1), teamleider (1), instructeur (1), kernteamlid (1), coördinator (1), schrijfteamlid (1), stage/BPV-docent (3), hoofd ICT innovatie (1), stagecontactleraar (1).

Wat uit de tabel opvalt is dat de docenten voornamelijk vakdocent zijn en/of praktijkbegeleider. De rol van projectbegeleider wordt nog maar een enkele keer genoemd.

Er zijn docenten die aangeven dat het geven van bepaalde vakken niet meer gebeurt en dit een 'slechte zaak' vinden, vanwege het kennisverlies. Ook zijn er docenten die het wel een goede zaak vinden, omdat men met de markt mee moet gaan.

Aan de docenten is door middel van open vragen gevraagd hoe zij bijhouden of studenten in voldoende mate aanwezig en actief zijn bij de onderwijsactiviteiten. De volgende antwoorden kwamen hierin naar voren:

Tabel 4.8 Bijhouden aanwezigheid en activiteiten studenten

Wijze van bijhouden:	Aantal docenten
Logboek per student	8
Noteren aanwezigheid	15
Checken infonet	3
1x per week leerlingbespreking	4
Individuele gesprekken/feedbackgesprekken	8
Observaties	1
Studenten beoordelen op verrichte activiteiten	2
Zelfontworpen Excel-schema met overzichten van studenten	1

Uit de tabel kan afgeleid worden dat men vooral de aanwezigheid noteert van de studenten. Wat betreft het bijhouden of de student ook actief bezig is, houden de docenten het vaakst een logboek bij en worden er gesprekken met de studenten gevoerd.

Tevens is gevraagd naar het aantal uren dat docenten besteden aan de begeleiding van studenten. Gemiddeld besteden de docenten 8,5 uur per week aan algemene individuele begeleiding van studenten. Ze besteden 6 uur per week aan het begeleiden van groepen studenten. De docenten geven gemiddeld zelf 6 uur per week klassikale lessen. Aan het gericht laten reflecteren van studenten op hun eigen

leerproces besteden de docenten gemiddeld 5,5 uur per week. De docenten zijn gemiddeld 6 uur per week bezig met het zelf bedenken van opdrachten voor studenten en besteden gemiddeld 2,5 uur per week aan onderwijsontwikkeling op SintLucas.

Verder is uit de vragenlijst onder de docenten naar voren gekomen dat het effectief en stimulerend begeleiden van studenten in hun individuele leerproces vrij goed uit de verf komt. Een deel vindt dat dit in beperkte mate het geval is. De docenten geven tevens aan dat studenten in de loop van hun opleiding toenemende verantwoordelijkheid krijgen. Ook leggen de studenten zelf verantwoording af over waar ze mee bezig zijn. Gegevens over de schoolloopbaan van de studenten en mogelijke risico's worden volgens de docenten in beperkte mate systematisch geregistreerd. De begeleiding is volgens hen vrij goed gericht op het tijdig signaleren van voortgangproblemen.

Achtergrond

Bij het begeleiden van de studenten is het binnen het onderwijsconcept van SintLucas de bedoeling dat gebruik gemaakt wordt van portfolio's. De studenten stellen deze gedurende de opleiding met hun mentor samen. SintLucas kent drie soorten portfolio:

1. Het ontwikkelingsportfolio, dat een beeld geeft van de ontwikkeling van de student en deze ontwikkeling verder stuurt;
2. Het beoordelingsportfolio, dat laat zien welke competenties een student behaald heeft;
3. Het presentatieportfolio, dat laat zien waar de student goed in is, welke competenties de student heeft en op welk niveau de student deze competenties ontwikkeld heeft. Dit portfolio is van belang voor bijvoorbeeld sollicitatiegesprekken of bij doorstroming naar het HBO. (uit: OER, 2007).

Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt dat men in schooljaar 2007/2008 is begonnen met het werken met een portfolio. Het portfolio moet de student inzicht geven in zijn ontwikkelingsproces en helpt hem om verder te komen in het aansturen van zijn eigen ontwikkelingsproces. De docenten binnen de teams geven aan dat het werken met een portfolio nog niet tot in beperkte mate gebeurt.

Met betrekking tot de sturing en begeleiding in het onderwijs op SintLucas geven de docenten de volgende knelpunten aan:

- de docenten hebben (nog) te weinig kennis over het 'nieuwe' begeleiden van studenten;
- er is geen eenduidige aansturing met betrekking tot hoe men de studenten moet begeleiden.

Samengevat: De docenten voeren verschillende rollen uit binnen het onderwijs op SintLucas. De rol van vakdocent en praktijkbegeleider komt het vaakst voor. De rol van projectbegeleider wordt het minst genoemd.

De begeleiding vindt vooral plaats door middel van het bijhouden van logboeken en door gesprekken met leerlingen. Het gebruik van het portfolio vindt niet tot nog in beperkte mate plaats.

De docenten zijn wel van mening dat zij er vrij goed in slagen studenten effectief en stimulerend te begeleiden in hun individuele leerproces, maar missen soms voldoende kennis over het 'nieuwe begeleiden'.

opvattingen van docenten

De docenten zijn gemotiveerd, delen de visie op leren, hebben oog voor verantwoording en examinering, en voor eigen ontwikkeling en scholing (C2).

De docenten hebben bij 60 opvattingen kunnen aangeven in hoeverre ze het daar helemaal mee onééns, mee onééns, mee ééns, helemaal mee ééns zijn. Dit zijn opvattingen over 1) hun motivatie, 2) of de docenten hun visie op leren delen, 3) oog voor verantwoording en examinering 4) hun visie op eigen ontwikkeling en scholing.

Motivatie

Bijna alle docenten vinden het leuk om op SintLucas te werken (98%) en 94% gaat dagelijks met plezier naar het werk. Toch vindt de helft van de docenten dat nieuwe onderwijsvormen soms te veel vragen van een individuele docent en dat het hen een opgejaagd gevoel kan bezorgen. Ook vindt de helft van de docenten dat je studenten niet hun eigen leerproces kunt laten sturen. Iets meer dan de helft (54%) van de docenten vindt het lastig om bij te houden waar studenten nu precies mee bezig zijn, maar het begeleiden van studenten die met opdrachten bezig zijn vinden alle docenten een uitdaging.

Visie op leren delen

Over het algemeen ziet 72% van de docenten de ontwikkelingen in het onderwijs van SintLucas met vertrouwen tegemoet en heerst het gevoel dat men als SintLucas met het onderwijs op de goede weg is (74%). Bijna alle docenten (92%) geven wel aan dat ze vinden dat goede elementen in het onderwijs niet te snel afgeschaft moeten worden. Er zijn docenten die vinden dat de veranderingen op SintLucas een goede keus zijn gebleken (60%), maar ook dat ze tot onduidelijkheid hebben geleid (64%).

Oog voor beoordeling en examinering

De meeste docenten vinden dat examenresultaten een goede bron zijn om het onderwijs te evalueren (90%) en een even hoog percentage voelt zich verantwoordelijk voor de examenresultaten van de studenten. 77% van de docenten is van mening dat examenresultaten een belangrijke rol spelen in de manier waarop je je als school kunt verantwoorden. Men vindt het nuttig dat teams hun werkwijze verantwoorden en dat docenten hun werkwijze vastleggen.

Eigen ontwikkeling en scholing

Bijna alle docenten onderschrijven dat je bij alle nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs af en toe je kennis moet aanvullen (94%) en 90% van de docenten vindt dat nieuwe ontwikkelingen erom vragen dat je je bewust nieuwe vaardigheden aanleert. De meeste docenten maken dankbaar gebruik van scholing op onderwijsgebied, maar de helft van de docenten houdt er niet van om steeds maar nieuwe manieren van werken in te moeten voeren.

Hieronder wordt een tabel gepresenteerd met een gemiddelde score van alle docenten op elk der vier onderwerpen. Hoe hoger het gemiddelde, hoe positiever men is wat betreft de verschillende onderdelen. De minimale score is 1, de maximale 4, met een schaal midden van 2,5, dat als 'neutraal' gezien kan worden.

Tabel 4.9 Opvattingen van docenten

	N	Gemiddelde
Motivatie	49	2.99
Visie op leren delen	49	2.79
Verantwoording en examinering	44	3.26
Eigen ontwikkeling en scholing	49	3.20

Op de stellingen die een indicatie van de motivatie van de docenten moeten geven, scoren de docenten gemiddeld vrij hoog. Dit betekent dat ze gemotiveerd zijn om op SintLucas te werken. Dat geldt ook voor het werken in hun team en hun visie op eigen ontwikkeling en scholing (en de bereidheid daartoe). Wat betreft de mate waarin de docenten de visie van SintLucas delen wordt iets lager gescoord.

De volgende tabel betreft dezelfde onderwerpen, maar nu per team.

Tabel 4.10 Opvattingen van docenten, per team

Team	N	Motivatie	Visie delen	Verantwoording en examinering	Eigen ontwikkeling en scholing
Propedeuse	16	2.89	2.72	3.16	3.14
IRD	6	2.90	2.95	3.13	3.09
RPC	10	3.17	2.94	3.42	3.32
MV	15	2.97	2.64	3.28	3.22

De verschillen tussen de teams per onderwerp zijn niet groot. Wel valt op dat RPC steeds relatief hoog scoort.

De docenten geven over de vernieuwing van het onderwijs op SintLucas nog de volgende knelpunten aan:

- de onderwijsvernieuwingen zijn te snel doorgevoerd in plaats van stapsgewijs;
- wat de nieuwe vormgeving van het onderwijs betreft hangt nog veel af van de individuele docent;
- goede aspecten die er al waren zijn te snel weggegooid (bijvoorbeeld het vakonderwijs).

Samengevat: Bijna alle docenten vinden het leuk om op SintLucas te werken en gaan dagelijks met plezier naar het werk. Toch vindt de helft van de docenten dat nieuwe onderwijsvormen soms te veel vragen van een individuele docent en dat het hen een opgejaagd gevoel kan bezorgen.

Over het algemeen zien de docenten de ontwikkelingen in het onderwijs van SintLucas met vertrouwen tegemoet en heerst het gevoel dat men als SintLucas met het onderwijs op de goede weg is. Bijna alle docenten geven wel aan dat ze vinden dat goede elementen in het onderwijs niet te snel afgeschaft moeten worden.

Het realiseren van de vernieuwing

De meeste docenten vinden dat examenresultaten een goede bron zijn om het onderwijs te evalueren en ze voelen zich verantwoordelijk voor de examenresultaten van de studenten. Men vindt het nuttig dat teams hun werkwijze verantwoorden en dat docenten hun werkwijze vastleggen.

Bijna alle docenten onderschrijven dat je bij alle nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs af en toe je kennis moet aanvullen. De helft van de docenten houdt er niet van om steeds maar nieuwe manieren van werken in te moeten voeren. Docenten zijn nog wel zoekende en hebben behoefte aan meer kennis, begeleiding en zeggenschap in de organisatie.

5 Winst voor studenten?

“Tot slot wordt via een schriftelijke vragenlijst voor studenten hun attitude ten opzichte van het onderwijs, hun motivatie en gepercipieerde leerwinst gepeild.” (Uit: onderzoeksopzet voor dit onderzoek (Maatwerk, 2007))

5.1 Vragenlijst en respons

SintLucas studenten hebben voor dit onderdeel in de maand april 2008 een elektronische vragenlijst ingevuld. In deze lijst zijn attitude, motivatie, en gepercipieerde leerwinst op de volgende manier aan de orde gesteld.

attitude

Per streefdoel (zie hoofdstuk 3) is in de eerste plaats gevraagd naar de feitelijke situatie zoals de student die waarneemt. Vervolgens is een vraag gesteld naar de tevredenheid met de manier waarop dit streefdoel is uitgewerkt, en naar de houding (de eigenlijke attitude) van de student ten opzichte van dit streefdoel. Alle vragen zijn gesteld in de vorm van uitspraken, waarop de student kon reageren met NEE, nee, ??, ja of JA. (Voorbeeld voor het streefdoel “.. sluit aan bij talenten en leervragen van studenten”: ‘op SintLucas herkennen ze mijn sterke punten’.)

motivatie

Voor dit onderdeel zijn 10 uitspraken geformuleerd met betrekking tot motivatie. (Voorbeeld: “na het weekend heb ik wel zin om weer naar school te gaan.”) Daarnaast is met een vijftal uitspraken gepeild in hoeverre de student overweegt de opleiding voortijdig te verlaten (neiging tot uitval). Op deze stelling kon de student reageren met een van de vier antwoordmogelijkheden: dat is: helemaal niet zo, eigenlijk niet zo, eigenlijk wel zo, echt zo.

gepercipieerde leerwinst

Hier werden 6 uitspraken geformuleerd, waar van telkens twee voor respectievelijk kennis (theorie), vaardigheden (praktijk) en geïntegreerde opdrachten. (Voorbeeld: Ik heb hier al veel kennis opgedaan die ik voor mijn latere beroep kan gebruiken.)

De vragenlijst is uitgezet onder alle huidige SintLucas studenten: 1236 in totaal. Van hen hebben 673 de vragenlijst ingevuld geretourneerd. Dit betekent een respons van 54.4%. De verdeling over de leerjaren en opleidingen is als volgt:

Tabel 5.1 Respons per leerjaar

leerjaar	%	N
1	26.0	175
2	23.2	156
3	25.1	169
4	25.3	170
niet ingevuld	0.4	3
totaal	100.0	673

en over de opleidingen:

Winst voor studenten?

Tabel 5.2 Respons per opleiding

opleiding	%	N
Grafische vormgeving (MG)	21.8	147
Interactieve vormgeving (MI)	11.6	78
Vormgeving productpresentatie (RP)	12.2	82
Stand-, winkel en decorvormgeving (RS)	9.4	63
Specialist decoratie en restauratie (RD)	4.6	31
Kleur en interieur advies (IV)	12.6	85
propedeuse (P)	26.0	175
niet ingevuld	1.8	12
totaal:	100.0	673

5.2 Het onderwijs, de attitude en de tevredenheid

werken met opdrachten

Een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende, beroepsgerichte opdrachten (A1), waar studenten hun eigen invulling aan kunnen geven (A6)

Bij elke vraag in onderstaande tabellen worden eerst in 5 kolommen de percentages studenten per antwoordcategorie vermeld. In de laatste kolom staat de gemiddelde score over alle respondenten. Die score is minimaal 1 (NEE), maximaal 5 (JA); de neutrale score, het schaal midden, bedraagt 3.

Tabel 5.3 Werken met opdrachten

<i>feitelijke situatie</i>	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
t5- Op SintLucas werk je veel met opdrachten	0.3	1.0	1.3	41.2	55.9	4.52
t6- Alle lessen en andere activiteiten staan in het teken van de opdracht waaraan je werkt	2.4	22.3	8.5	55.7	10.8	3.50
<i>leerjaar 4 (laag)*</i>	4.1	37.9	11.2	41.4	5.3	3.06
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	0	9.1	5.7	62.9	22.3	3.98
t7. Mijn medestudenten werken aan dezelfde opdracht als ik	1.6	10.3	7.4	53.5	27.0	3.94
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	3.5	28.8	14.7	45.9	7.1	3.24
<i>MI (laag)</i>	10.3	19.2	10.3	52.6	7.7	3.28
t8. Ik kan mijn eigen invulling geven aan de opdracht waar ik aan werk	2.4	9.1	10.4	60.6	17.2	3.82
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	6.5	17.1	16.5	51.8	8.2	3.38

SintLucas op maat

(vervolg tabel 5.3)

	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
<i>tevredenheid</i>						
t9- Ik vind het prettig om op deze manier met opdrachten te werken	2.8	10.0	12.5	57.8	16.5	3.75
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	5.9	17.6	16.5	50.0	10.0	3.41
	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
<i>attitude</i>						
t10- Ik zou liever niet met opdrachten werken	3.1	15.6	15.3	35.8	29.9	3.74
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	8.3	24.9	18.9	32.0	16.0	3.22

* In de tabel zijn steeds ook de resultaten vermeld van die leerjaren en of opleidingen waarvan de studenten een significant hogere of lagere score (zie laatste kolom) vertoonden ten opzichte van de andere leerjaren c.q. opleidingen.²

feitelijke situatie:

Vrijwel alle studenten (97%) geven aan dat er op SintLucas veel met opdrachten wordt gewerkt. Een kleiner percentage, 66%, vindt dat alle lessen in het teken staan van de opdracht waaraan je werkt (25% vindt dat niet), en 78% vindt dat hij/zij zijn/haar eigen invulling kan geven aan de opdrachten waaraan gewerkt wordt. Over het algemeen werken medestudenten aan dezelfde opdracht: 81% geeft dat aan.

Op deze punten zijn wel wat verschillen tussen de leerjaren. Studenten in leerjaar 4 herkennen minder dan gemiddeld (46%) dat alle lessen en andere activiteiten in het teken staan van de opdracht waaraan je werkt en zeggen relatief minder vaak een eigen invulling aan de opdracht te kunnen geven (60%). Leerjaar 1 is het sterkst van mening dat alle lessen en activiteiten in het teken van opdrachten staan (85%). Studenten in leerjaar 4 werken minder vaak aan dezelfde opdracht als hun medestudenten (53%).

Ook studenten van de opleiding MI zeggen minder vaak dan de anderen dat ze aan dezelfde opdrachten werken als hun medestudenten.

tevredenheid:

Het merendeel van de studenten (74%) is tevreden met de manier van werken aan opdrachten. Bij de studenten van leerjaar 4 is dit percentage lager: 60%.

attitude:

Veel studenten antwoorden met 'ja' op de uitspraak "ik zou liever niet met opdrachten werken". Dit percentage (66%) is onwaarschijnlijk hoog; vermoedelijk heeft minstens een deel van hen te snel geredeneerd en met 'ja' bedoeld wél met opdrachten te willen werken, en zich niet gerealiseerd dat ze hier een dubbele ontkenning moesten toepassen. Een positieve formulering van de uitspraak was achteraf gezien beter

² Of de leerjaren c.q. opleidingen onderling verschillen is steeds getoetst via een éénweg variantieanalyse. Waar de F-waarde significant was ($p < .01$) zijn vervolgens de onderlinge verschillen tussen de groepen geanalyseerd en is gezocht naar (homogene en) niet overlappende subsets (Tukey).

Winst voor studenten?

geweest. Een en ander maakt een conclusie over de attitude van studenten op dit punt niet goed mogelijk.

Samengevat: Volgens het merendeel van de studenten wordt het onderwijs op SintLucas gegeven in een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende, beroepsgerichte opdrachten: zij herkennen althans dat alle lessen en activiteiten in het teken staan van de opdracht waaraan gewerkt wordt. Voor studenten in leerjaar 4 geldt dat laatste niet in meerderheid, voor studenten in leerjaar 1 in overgrote meerderheid wel.

Volgens de meerderheid van de studenten kunnen zij hun eigen invulling geven aan de opdrachten die ze krijgen. Ook dit gaat voor studenten in leerjaar vier minder vaak op, hoewel ook daar de meerderheid dit principe wel herkent.

didactische aanpak afgestemd op de student

Een didactische aanpak die aansluit bij het leerproces van de student en dat centraal stelt(A2)en die aansluit bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten (A3)

Tabel 5.4 Didactische aanpak afgestemd op student

<i>feitelijke situatie</i>	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
t11- Ik kan op SintLucas leren op een manier die bij mij past	3.3	14.6	17.4	49.0	15.5	3.59
<i>leerjaar 4 (laag)*</i>	7.6	27.1	20.0	36.5	8.8	3.12
t12- Op SintLucas herkennen ze mijn sterke punten (talenten)	2.8	11.7	24.7	49.3	11.3	3.54
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	0	5.7	20.7	56.9	16.7	3.84
<i>MI (laag)</i>	6.0	24.4	38.5	24.4	3.8	2.90
t13- Er is op SintLucas veel oog voor wat ik persoonlijk graag wil leren. (leervragen)	6.5	26.7	29.4	31.6	5.5	3.03
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	14.7	38.2	24.7	18.2	4.1	2.59
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	0.6	8.0	28.6	52.0	10.9	3.65
t14- Leraren op SintLucas zijn er goed in om mij in mijn ontwikkeling te helpen (ontwikkelingsvragen)	4.3	13.5	20.7	50.2	10.7	3.50
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	0	5.2	15.6	60.1	19.1	3.93
<i>MI (laag)</i>	15.4	28.2	25.6	30.8	0	2.72
<i>tevredenheid</i>	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
t15- Ik vind de manier waarop SintLucas aansluit bij wat ik kan en wil, prettig	4.0	11.9	19.9	55.4	8.5	3.52
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	9.4	17.1	29.4	38.2	5.9	3.14
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	0.6	9.2	8.6	66.7	14.9	3.86

SintLucas op maat

(vervolg tabel 5.4)

<i>attitude</i>	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
t16- Ik wil op school graag op mijn eigen wensen aangesproken worden	0.3	4.8	25.0	57.8	11.4	3.76

* zie tabel 5.3

feitelijke situatie

65% van de studenten vindt dat hij/zij op SintLucas kan leren op een manier die bij hem/haar past en een meerderheid (61%) vindt dat men op SintLucas de sterke punten van de student herkent. Hoewel 61% vindt dat de leraren op SintLucas er goed in zijn om de student in zijn ontwikkeling te helpen, geeft maar 37% aan dat er op SintLucas veel oog is voor wat de student persoonlijk graag wil leren.

Opvallend is het grote verschil tussen de leerjaren 1 en 4 op deze uitspraak: van de eerstejaars onderschrijft 63% die, van de vierdejaars is dat slechts 22%. Leerjaar 4 kijkt ook af met betrekking tot het leren op een manier die bij de student past: slechts 45% van de vierdejaars studenten onderschrijft deze uitspraak. Leerjaar 1 scoort in het algemeen hoog: 74% ziet zijn sterke punten herkend, en 79% vindt dat leraren op SintLucas er goed in zijn de student in zijn ontwikkeling te helpen.

In de opleiding MI is slechts een minderheid (28%) de mening toegedaan dat SintLucas hun sterke punten herkent; ook vindt in die opleiding, in tegenstelling tot de anderen, een minderheid van de studenten (31%) dat docenten er goed in zijn om hen in hun ontwikkeling te helpen.

tevredenheid

64% is tevreden over de manier waarop SintLucas aansluit bij wat de student kan en wil. De tevredenheid is in leerjaar 4 relatief laag (44%) en veel lager dan in leerjaar 1 (82%)

attitude

69% van de studenten staat positief tegenover het idee om op school op hun eigen wensen aangesproken te worden. Alle leerjaren zijn hier even positief, en ook de opleidingen verschillen hierop niet.

oordeel van studenten over de didactische aanpak als geheel

De items 'feitelijke situatie' en 'tevreden' vormen samen een bruikbare betrouwbare schaal (Cronbach's $\alpha=.85$), die benoemd zou kunnen worden als "oordeel van studenten over een bij studenten aansluitende didactische aanpak op SintLucas". Dit betekent dat een gemiddelde score per persoon op de vijf items berekend kan worden.

Over alle respondenten gemiddeld bedraagt deze score 3.4 (bij een maximum schaalscore van 5 en een schaal midden van 3, zoals bij de afzonderlijke items). Gemiddeld zijn studenten over dit onderwerp dus licht positief: zij herkennen dit streefdoel in lichte mate.

Op deze score verschillen de leerjaren significant. Leerjaar 1 is het meest positief, met een gemiddelde score van 3.8, en onderscheidt zich daarmee van de leerjaren 2 en 3 (beide met een gemiddelde score van 3.4). Beide groepen verschillen vervolgens van leerjaar 4 (met een gemiddelde score van 3.1 de hekkensluiters).

Winst voor studenten?

Ook de opleidingen verschillen op deze score significant. MI scoort lager dan alle andere opleidingen en onder het schaal midden, met een gemiddelde van 2,7. Daarna volgen RD (3.1), RS (3.2), MG (3.4), RP(3.5) en IV(3.6).

Samengevat: Een meerderheid van de studenten herkent een didactische aanpak die aansluit bij het leerproces van de student en dat centraal stelt: zij zeggen op SintLucas te kunnen leren op een manier die bij hen past. Bij de vierdejaars is dat echter maar voor een kleine minderheid het geval.

Ook geeft een meerderheid aan dat SintLucas weet aan te sluiten bij hun talenten (sterke punten). Dat geldt des te sterker voor leerjaar 1, maar in de opleiding MI herkennen de studenten dit streefdoel maar in beperkte mate. Het is echter een minderheid van alle studenten die aangeeft dat SintLucas weet aan te sluiten bij hun leervragen (oog voor wat ik persoonlijk graag wil leren). Vooral leerjaar 4 herkent dit streefdoel maar weinig; leerjaar 1 is een stuk positiever.

De meerderheid van alle studenten geeft aan dat SintLucas aansluit bij de ontwikkelingsvragen van studenten (docenten zijn er goed in mij in mijn ontwikkeling te helpen), en dat geldt relatief sterk voor leerjaar 1. De opleiding MI blijft hier echter ver achter: het is daar een minderheid die het streefdoel herkent.

De attitude ten opzichte van een op studenten aansluitende didactische aanpak is bij studenten overwegend positief: men wil in meerderheid graag op zijn eigen wensen aangesproken worden. En in het algemeen is men tevreden over de manier waarop dat op SintLucas gebeurt. Dat verschilt echter nogal per leerjaar, de tevredenheid is groot in leerjaar 1, maar klein in leerjaar 4.

afnemende docentsturing, toenemende zelfsturing

Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van de studenten (A5) binnen een onderwijsconcept waarin de student zijn eigen leerproces stuurt (A7)

SintLucas op maat

Tabel 5.5 Afnemende docentsturing

<i>feitelijke situatie</i>	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
t17- Op SintLucas krijg je als student veel verantwoordelijkheid voor het welslagen van je eigen opleiding.	0.3	2.5	8.0	57.5	31.2	4.17
t18- Op SintLucas moet je veel zelf regelen	0.1	4.9	7.1	51.9	35.8	4.19
t19- Op SintLucas mag je zelf bepalen wat je leert	7.1	43.2	25.6	20.2	3.6	2.70
t20- Op SintLucas mag je zelf bepalen hoe je wilt leren	6.1	31.1	25.7	32.5	4.3	2.98
t21- Op SintLucas mag je zelf bepalen wanneer je wat wilt leren	7.3	31.4	22.6	32.5	5.5	2.97
<i>leerjaar 2 (laag)*</i>	12.3	37.7	20.8	27.3	1.9	2.69
<i>leerjaar 3 (laag)</i>	10.2	41.3	19.8	26.3	2.4	2.69
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	2.3	28.7	25.3	35.6	8.0	3.18
<i>leerjaar 4 (hoog)</i>	5.3	20.0	25.3	40.6	8.8	3.28
t22- Op SintLucas wordt er langzamerhand steeds meer aan jezelf overgelaten	0.3	5.6	6.2	59.6	27.6	4.10
<i>tevredenheid</i>						
t23- Ik vind de manier waarop SintLucas mij laat leren prettig	6.7	12.6	18.3	51.4	10.1	3.46
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	13.5	18.8	27.6	32.9	7.1	3.01
<i>attitude</i>						
t24- Ik wil graag dat docenten meer voor mij bepalen wat ik moet doen	13.4	42.3	20.5	18.9	4.5	2.58

* zie tabel 5.3

feitelijke situatie

Een grote meerderheid van de studenten (89%) herkent dat je op SintLucas veel verantwoordelijkheid krijgt voor het welslagen van je eigen opleiding, dat je veel zelf moet regelen (88%) en er langzamerhand steeds meer aan jezelf wordt overgelaten (87%). Maar het is een minderheid die aangeeft dat je op SintLucas zelf mag bepalen wat je leert (24%), hoe je wilt leren (37%) en wanneer je wat wilt leren (38%). Er zijn op deze punten weinig verschillen tussen de leerjaren, alleen op het punt van zelf mogen bepalen wanneer je wat wilt leren is er een scheiding tussen de leerjaren: leerjaar 1 en 4 herkennen dat sterker in het onderwijs van SintLucas dan leerjaar 2 en 3. Ook tussen de opleidingen zijn er geen saillante verschillen.

Winst voor studenten?

---

tevredenheid

Van alle studenten vindt 62 % de manier waarop SintLucas hem of haar laat leren prettig, 19% vindt dat niet. Studenten in leerjaar 4 wijken af: van hen vindt slechts 40% de manier van leren prettig, en 32% niet.

attitude

De attitude ten opzichte van zelfsturing is overwegend positief: 56% van de studenten wil niet dat docenten meer voor de student bepalen wat hij/zij moet doen. Toch geeft 23% aan dat juist wel te willen. Leerjaren verschillen hierop onderling niet; opleidingen ook niet.

Samengevat: De SintLucas student herkent in sterke mate een afnemende docentsturing, en vindt in sterke mate hij/zij veel zelf moet regelen en dat er veel aan zijn eigen verantwoordelijkheid wordt overgelaten. Dat geldt voor alle leerjaren en voor alle opleidingen. Anderzijds valt het met de mogelijkheid tot zelfsturing tegen: een minderheid geeft aan dat een student zelf mag bepalen wat hij/zij leert, hoe hij/zij wil leren, en wanneer hij/zij wat wilt leren.

Over het algemeen hebben de studenten een licht positieve attitude tegenover zelfsturing. Zij zijn – ondanks de geringe mogelijkheden tot zelfsturing – wel redelijk tevreden over de manier waarop SintLucas de student laat leren. Alleen in het vierde leer jaar blijft de tevredenheid sterk achter.

onderwijsruimtes

Het onderwijs op SintLucas vindt in school plaats in een passende fysieke omgeving

Tabel 5.6 Onderwijsruimtes

<i>feitelijke situatie</i>	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
t35- Instructielessen worden op school gegeven in ruimtes die daarvoor geschikt zijn	3.9	10.0	12.8	60.8	12.3	3.68
t36- Workshops worden op school gegeven in ruimtes die daarvoor geschikt zijn	3.3	8.3	14.4	60.5	13.2	3.72
<i>leerjaar 4 (laag)*</i>	<i>4.7</i>	<i>12.4</i>	<i>17.6</i>	<i>60.0</i>	<i>5.3</i>	<i>3.49</i>
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	<i>0.6</i>	<i>2.3</i>	<i>10.9</i>	<i>68.0</i>	<i>18.3</i>	<i>4.01</i>
t37- Vaardigheidstrainingen worden op school gegeven in ruimtes die daarvoor geschikt zijn	2.2	6.1	14.0	64.5	12.6	3.80
t38- Aan opdrachten wordt op school gewerkt in ruimtes die daarvoor geschikt zijn	2.7	6.7	9.4	64.9	15.6	3.85

* zie tabel 5.3

feitelijke situatie

Studenten zijn in meerderheid tevreden over de onderwijsruimtes. Dat geldt voor de ruimtes voor instructielessen (73% positief), workshops (74% positief), vaardigheidstrainingen (77% positief) en opdrachten (81%). Leerjaar 4 is wat minder positief met betrekking tot de ruimtes voor workshops en verschilt daarin duidelijk van leerjaar 1. De opleidingen onderscheiden zich op deze afzonderlijke punten niet van elkaar.

oordeel over onderwijsruimtes als geheel

De vier items met betrekking tot de onderwijsruimtes hangen onderling redelijk sterk samen (die over instructielessen en opdrachten onderling het minst) en vormen samen een bruikbare betrouwbare schaal (Cronbach's $\alpha=0.85$), die benoemd zou kunnen worden als "oordeel van studenten over de geschiktheid van de onderwijsruimten op SintLucas". Dit betekent dat een gemiddelde score per persoon op de vijf items berekend kan worden.

Over alle respondenten gemiddeld bedraagt deze score 3.8 (bij een maximum schaalscore van 5 en een schaal midden van 3, zoals bij de afzonderlijke items). Gemiddeld zijn studenten over dit onderwerp dus redelijk positief: zij herkennen dit streefdoel in redelijke mate.

Op deze score verschilt leerjaar 1 significant van leerjaar 4. Leerjaar 1 is het meest positief, met een score van 4.0, leerjaar 4 het minst, met een gemiddelde score van 3.5. Leerjaar 3 en 2 (met een gemiddelde score van respectievelijk 3.8 en 3.7) hebben een middenpositie.

De opleidingen verschillen hier onderling in die zin, dat MI zich door een relatief lage score (3.4, nog wel boven het schaal midden) significant onderscheidt van RP die de hoogste score heeft (3.9). De studenten van MI zijn dus het minst positief over de geschiktheid van de onderwijsruimtes, die van het RP het meest. De overige opleidingen zitten hier tussenin en ontlopen elkaar onderling niet veel: RS (3.6), IV (3.7), MG (3.7) en, RD (3.8).

Samengevat: Volgens de studenten is er met de onderwijsruimtes op SintLucas weinig mis. Leerjaar 1 is wat positiever over de onderwijsruimtes dan leerjaar 4, en onder de opleidingen is MI minder positief, maar ook daar is men desondanks overwegend van mening dat de onderwijsruimtes geschikt zijn.

Winst voor studenten?

5.3 Toetsing

Een toetsing die vooral een monitorende functie heeft ten dienste van de ontwikkeling van competenties, en die niet sanctionerend maar ondersteunend is.

Tabel 5.7 Toetsing

feitelijke situatie	% NEE	% nee	% ??	% ja	% JA	gemiddel- de score
t25- Je krijgt hier vaak toetsen en proefwerken	35.7	55.9	5.1	3.0	0.0	1.75
<i>leerjaar 4 (laag)*</i>	<i>56.6</i>	<i>41.8</i>	<i>1.2</i>	<i>0.6</i>	<i>0.0</i>	<i>1.46</i>
t26- Ik vind het prettig om cijfers te krijgen voor schoolwerk	3.0	7.6	7.9	43.8	37.3	4.05
t27- Je weet in deze opleiding nooit of je iets nu wel of niet goed gedaan hebt	3.7	23.6	18.1	36.6	17.4	3.41
t28- Je krijgt hier duidelijk te horen of je iets goed beheerst	6.8	29.3	22.6	35.7	4.9	3.02
t29- Je kunt in deze opleiding duidelijk laten zien wat je geleerd hebt	4.0	15.5	15.2	54.7	10.0	3.52
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	<i>7.6</i>	<i>28.2</i>	<i>21.8</i>	<i>38.2</i>	<i>4.1</i>	<i>3.03</i>
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	<i>0.6</i>	<i>4.6</i>	<i>11.0</i>	<i>67.1</i>	<i>16.8</i>	<i>3.95</i>
t30- Er mogen hier wel wat meer proefwerken komen	23.2	34.8	14.1	22.4	4.9	2.51
<i>leerjaar 4 (hoog)</i>	<i>11.2</i>	<i>29.4</i>	<i>14.7</i>	<i>37.6</i>	<i>7.1</i>	<i>3.00</i>
t31- Toetsresultaten worden gebruikt om je verder te helpen	7.7	33.9	29.9	26.4	1.6	2.81
t32- Toetsen worden uitgebreid met je nabesproken	19.3	43.7	17.2	17.8	1.0	2.37
t33- Van de toetsuitslagen hangt veel af	11.4	36.0	30.0	18.4	3.6	2.66
t34- Ik ben vaak bang voor de uitslag van een toets	22.1	51.3	13.4	9.4	3.3	2.20

* zie tabel 5.3

feitelijke situatie

Studenten krijgen op SintLucas niet vaak toetsen en proefwerken: 92% constateert dat. 27% vindt dat er wel wat meer proefwerken mogen komen; opvallend is dat dat bij de vierdejaars zelfs voor 45% geldt! Opvallend is ook de grote behoefte aan cijfers voor schoolwerk: 81% vindt dat prettig.

Minder dan de helft van de studenten (41%) is van mening dat 'je in deze opleiding duidelijk te horen krijgt of je iets goed beheerst', en 54% zegt niet te weten of je iets nu wel of niet goed gedaan hebt. De meerderheid van de studenten (65%) geeft wel aan dat je 'in deze opleiding duidelijk kunt laten zien wat je geleerd hebt'. Maar op dat punt lopen de leerjaren nogal uiteen: van de eerstejaars is 84% die mening toegedaan, van de vierdejaars maar 42%.

Maar weinig studenten (28%) herkennen dat toetsresultaten gebruikt worden om je verder te helpen. Ook worden toetsen niet uitgebreid met studenten nabesproken: slechts 19% geeft aan dat dat wel gebeurt. Van de toetsuitslagen hangt volgens weinig studenten (22%) veel af; ook zijn slechts weinigen (13%) vaak bang voor de uitslag van een toets. De leerjaren ontlopen elkaar hier niet; ook de opleidingen niet.

Samengevat: Op SintLucas wordt in de ogen van de studenten weinig getoetst, en dat zou voor met name de vierdejaars wel wat vaker mogen gebeuren. Studenten geven aan weinig feedback te krijgen over hun prestaties; daarmee in lijn is een grote behoefte aan cijfers voor schoolwerk.

Dat de toetsing ondersteunend zou zijn blijkt uit de antwoorden van de studenten niet: dat toetsresultaten gebruikt worden om je verder te helpen, of dat toetsen uitgebreid met de student nabesproken worden herkennen zij overwegend niet. Anderzijds blijkt ook een beoordelende functie van toetsen bij studenten weinig over te komen: er hangt volgens hen niet veel van de toetsen af.

5.4 Gepercipieerde leerwinst

Tabel 5.8 Leerwinst

	% helemaal niet zo	% eigenlijk niet zo	% eigenlijk wel zo	% echt zo	gemiddel- de score
<i>kennis</i>					
t39- Ik heb op deze opleiding al veel kennis opgedaan	2.1	10.3	52.7	34.3	3.20
<i>leerjaar 1 (hoog)*</i>	0.6	1.7	46.9	50.9	3.48
t40- Ik heb hier al veel kennis opgedaan die ik voor mijn latere beroep kan gebruiken	2.4	18.9	51.4	26.6	3.03
<i>vaardigheden</i>					
t41- Ik oefen in deze opleiding veel praktische vaardigheden	1.5	9.7	51.4	36.8	3.24
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	2.4	19.5	53.3	24.9	3.01
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	0.6	2.3	42.9	54.3	3.51
t42- Ik heb hier al veel praktische vaardigheden opgedaan die ik voor mijn latere beroep kan gebruiken	1.8	15.9	55.9	25.7	3.06
<i>opdrachten</i>					
t43- Je leert hier van echte opdrachten uit de praktijk van het beroep	2.8	15.5	56.9	23.9	3.03
t44- Ik heb hier al veel geleerd over de opdrachten die ik in mijn latere beroep zal krijgen	4.2	24.2	54.1	16.3	2.84
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	7.1	32.7	48.8	11.3	2.64
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	0	16.1	62.6	21.3	3.05

* zie tabel 5.3

Winst voor studenten?

De meerderheid van de studenten is positief over de leerwinst. 87% heeft op de opleiding al veel kennis opgedaan, die men ook voor het latere beroep denkt te kunnen gebruiken (77%); 88% oefent in de opleiding veel praktische vaardigheden, die men ook voor het latere beroep kan gebruiken (82%); 81% leert van echte opdrachten uit de praktijk van het beroep en 70% heeft al veel geleerd over de opdrachten die hij of zijn in zijn/haar latere beroep zal krijgen. Daartegenover staat wel dat er steeds ook 10 tot 20%, en bij de laatste vraag bijna 30%, is die dat niet vindt.

Leerjaar 1 rapporteert relatief de meeste leerwinst (kennis, praktische vaardigheden en opdrachten in verband met het latere beroep), bij leerjaar 4 is dat minder. Zo antwoordt 40% van de vierdejaars studenten ontkennend op de uitspraak: ik heb hier al veel geleerd over de opdrachten die ik in mijn latere beroep zal krijgen.

leerwinst als geheel

De zes items over dit onderwerp vormen samen een bruikbare betrouwbare schaal (Cronbach's $\alpha=0.87$), die benoemd kan kunnen worden als "door studenten gepercipieerde leerwinst op SintLucas". Dit betekent dat een gemiddelde score per persoon op de zes items berekend kan worden.

Over alle respondenten gemiddeld bedraagt deze score 3.1 (bij een maximum schaalscore van 4 zoals bij de afzonderlijke items en een schaal midden van 2.5). Gemiddeld zijn studenten over dit onderwerp dus zwak positief.

Op deze score verschillen de leerjaren significant. De hoogste leerwinst rapporteert leerjaar 1, met een score van 3.3, daarna volgt leerjaar 2 met een gemiddelde score van 3.1, en vervolgens de leerjaren 3 en 4 met een respectievelijke score van 3.0 en 2.9

Ook tussen de opleidingen zijn er verschillen op deze score. De gepercipieerde leerwinst is relatief het geringst bij MI (2.7) en RS (2.8). Zij verschillen significant van RD (3.1), IV (3.1) en MG (3.2). RP hangt er tussen in met een score van 3.0.

Samengevat: Over het algemeen oordelen de studenten goed over hun leerwinst, maar bij naar schatting een vijfde deel van de studenten laat die toch te wensen over. Ook hier weer lopen de leerjaren uiteen, met leerjaar 1 op kop. In leerjaar 4 geeft men aan relatief weinig te hebben geleerd over de opdrachten die men in zijn latere beroep zal krijgen. De opleiding MI scoort het laagst op ervaren leerwinst.

5.5 Motivatie en neiging tot uitval**motivatie**

Tabel 5.9 Motivatie

	% helemaal niet zo	% eigenlijk niet zo	% eigenlijk wel zo	% echt zo	gemiddel- de score
t45- Na het weekend heb ik wel zin om weer naar school te gaan	7.0	24.2	54.2	13.5	2.75
<i>leerjaar 4 (laag)*</i>	<i>14.2</i>	<i>27.2</i>	<i>52.1</i>	<i>6.5</i>	<i>2.51</i>
t46- In de les op school zit ik vaak andere dingen te doen	16.3	51.7	24.5	6.5	2.22
t47- Vaak heb ik geen zin om naar school te gaan.	28.2	44.3	20.8	5.8	2.04
t48- Als ik op school ben, werk ik meestal geconcentreerd.	7.3	24.2	54.4	13.4	2.74
t49- Als ik geen zin in school heb, blijf ik gewoon weg	49.9	35.4	10.1	3.6	1.67
t50- Ik ben vaak sneller klaar dan de andere studenten	11.9	53.0	26.3	7.7	2.30
t51- Ik heb het gevoel dat ik echt voor deze opleiding ga	2.5	14.6	41.2	40.6	3.21
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	<i>4.8</i>	<i>27.5</i>	<i>38.3</i>	<i>29.3</i>	<i>2.92</i>
t52- Ik heb zin om hard voor deze opleiding te werken	3.9	14.1	43.5	37.3	3.16
<i>leerjaar 4 (laag)</i>	<i>6.0</i>	<i>25.6</i>	<i>44.0</i>	<i>24.4</i>	<i>2.87</i>
<i>leerjaar 1 (hoog)</i>	<i>2.3</i>	<i>5.2</i>	<i>38.7</i>	<i>53.8</i>	<i>3.44</i>
t53- Ik vind deze opleiding niet zo boeiend	53.3	29.7	11.3	4.6	1.67
<i>leerjaar 4 (hoog)</i>	<i>32.5</i>	<i>37.3</i>	<i>23.1</i>	<i>7.1</i>	<i>2.05</i>
t54- Ik ga na deze opleiding nog een vervolgopleiding doen	6.7	11.9	29.6	50.2	3.25

* zie tabel 5.3

Op de motivatievragen scoort steeds een meerderheid positief. De percentages positieve antwoorden liggen tussen de 68 en 85%. Een en ander betekent desondanks wel, dat bijv. 27% na het weekend geen zin heeft om naar school te gaan (in leerjaar vier is deze tendens sterker dan in de lagere leerjaren); 31% in de les vaak andere dingen zit te doen en 31% op school niet geconcentreerd werkt.

Het gevoel echt voor de opleiding te gaan, en de zin om hard voor de opleiding te werken of om na het weekend weer naar school te gaan, is in leerjaar 4 relatief minder sterk. Vierdejaars zeggen ook relatief vaker de opleiding niet zo boeiend te vinden. Eerstejaars hebben relatief vaak zin om hard voor de opleiding te werken. Er

Winst voor studenten?

---

zijn op deze afzonderlijke aspecten geen opleidingen die zich sterk onderscheiden van de rest.

motivatie als geheel

Acht van de tien items (zonder 46 en 50) vormen samen een bruikbare betrouwbare schaal 'motivatie' (Cronbach's $\alpha=.77$). Dit betekent dat een gemiddelde score per persoon op deze acht items berekend kan worden.

Over alle respondenten gemiddeld bedraagt deze totaalscore 'motivatie' 3.0³ (bij een maximum schaalscore van 4 zoals bij de afzonderlijke items, en een schaal midden van 2.5). Gemiddeld is de motivatie dus licht positief.

Op deze score verschillen de leerjaren significant. Leerjaar 1 is opnieuw het meest positief, met een score van 3.2, daarna volgen leerjaar 2 en 3 met een gemiddelde score van respectievelijk 3.1 en 3.0, en leerjaar 4 blijft achter met een gemiddelde score van 2.8.

Sommige opleidingen verschillen onderling op de totaalscore motivatie, maar de verschillen zijn niet groot en alle opleidingen zitten boven het schaal midden. Dat gegeven zijnde, zien we relatief lage scores bij MI(2.8) en RS (2.9), aan de andere kant relatief hoge scores bij RD(3.1) en RP (3.1). Daartussen IV en MG met een gemiddelde score van 3.0.

Samengevat: Over het algemeen is de motivatie van de studenten goed; maar op onderdelen geven toch redelijk grote groepen, in de orde van grootte van 30%, licht verontrustende signalen. Door de leerjaren heen neemt de motivatie af; in het algemeen een bekend verschijnsel. De opleiding MI scoort ook op motivatie relatief laag.

neiging tot uitval

Tabel 5.10 Uitval

	% helemaal niet zo	% eigenlijk niet zo	% eigenlijk wel zo	% echt zo	gemiddel- de score
t55- Ik weet zeker dat ik deze opleiding met succes zal afmaken	2.5	8.2	43.2	44.6	3.32
t56- Deze opleiding is het helemaal voor mij	5.3	17.1	42.3	33.7	3.06
<i>leerjaar 4 (laag)*</i>	<i>8.4</i>	<i>31.7</i>	<i>44.3</i>	<i>15.6</i>	<i>2.67</i>
t57- Ik denk dat ik deze opleiding niet afmaak	78.6	13.2	4.0	2.7	1.30
t58- Ik twijfel erg over deze opleiding	46.4	29.4	17.7	5.1	1.81
t59- Ik weet precies wat ik met deze opleiding wil	8.2	27.8	42.1	20.8	2.76

* zie tabel 5.3

---

³ hoe hoger de score, hoe hoger de motivatie. Daartoe zijn de items (t46), t47, t49 en t53 omgeschaald

De meerderheid van de studenten is vastbesloten de opleiding af te maken. Op de diverse vragen antwoordt steeds een percentage tussen ca 75 tot ca 90 positief. Op de stelling 'ik weet precies wat ik mede deze opleiding wil' bedraagt dat 63 %. Desondanks geeft ook 23% aan erg over de opleiding te twijfelen. Verder kan 22% de stelling "deze opleiding is het helemaal voor mij" niet onderschrijven en loopt dat percentage onder vierdejaars op tot 40.

neiging tot uitval als geheel

De vijf items vormen samen een redelijk betrouwbare schaal 'neiging tot uitval' (Cronbach's $\alpha=.69$). Dit betekent dat een gemiddelde score per persoon op de vijf items berekend kan worden.

Over alle respondenten gemiddeld bedraagt deze score⁴ 1.8 (bij een maximum schaalscore van 4 zoals bij de afzonderlijke items en een schaal midden van 2.5 (= neutraal)). Gemiddeld zijn studenten dus weinig geneigd om de opleiding af te breken.

De leerjaren verschillen op deze score niet significant. Wel zijn er lichte verschillen tussen de opleidingen. De opleidingen MG en MI vormen de uitersten en verschillen onderling significant: de neiging tot uitval is bij MI relatief hoog (2.0), en bij MG relatief laag (1.7). De overige opleidingen zitten er tussen in. (IV, RP, RD en RS allen 1.8). Alle opleidingen zitten onder het schaal midden van 2.5.

Samengevat: In het algemeen is de neiging tot uitval zoals studenten die zelf signaleren klein; onder de opleidingen is die –onder dat gegeven - relatief het grootst bij de opleiding MI.

---

⁴ hoe lager de score, hoe lager de neiging tot uitval. Daartoe zijn de items t55, t56 en t59 omgeschaald.

Winst voor studenten?

---

6 Conclusies en aanbevelingen

“Alle onderdelen samen zullen het dan mogelijk maken een afrondende conclusie te formuleren als antwoord op de eerste onderzoeksvraag: In hoeverre is SintLucas erin geslaagd in haar onderwijs maatwerk voor de student te realiseren?” (Uit: onderzoeksopzet voor dit onderzoek (Maatwerk, 2007))

In dit hoofdstuk lopen we de verschillende streefdoelen nog eens langs. We combineren daarbij de gegevens van teamcoördinatoren, docenten en studenten uit de vorige hoofdstukken (6.1). Vervolgens formuleren we de antwoorden op de onderzoeksvragen (6.2) en besluiten met aanbevelingen voor SintLucas (6.3).

6.1 De streefdoelen van SintLucas

6.1.1 Het onderwijs

werken met opdrachten

Een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende beroepsgerichte opdrachten (A1). Opdrachten waar studenten hun eigen invulling aan kunnen geven (A6).

gerealiseerd?

In alle fasen van de opleiding werkt SintLucas nu met overkoepelende beroepsgerichte opdrachten: in de eerste twee jaren van de opleiding door de school ontwikkeld, in het vierde leerjaar voor een groot deel afkomstig uit de praktijk. Kennis en vaardigheden worden apart ingeroosterd, binnen of buiten de leeromgeving voor de opdrachten. De didactiek daarin is nog traditioneel. Een samenhangend aanbod van werkvormen rond de opdrachten is nog niet volledig gerealiseerd. Men is op de goede weg, maar het moet nog verder ontwikkeld worden, en het ene team is verder dan het andere.

Studenten herkennen wel een aanbod dat in het teken staat van de opdracht waaraan gewerkt wordt. Dat is sterker in leerjaar 1 dan in leerjaar 4.

De docenten zijn verdeeld over de vraag of de studenten nu daadwerkelijk hun eigen invulling kunnen geven aan de opdrachten. De studenten zelf kijken daar over het algemeen positief tegenaan; zij het in leerjaar 1 meer dan in leerjaar 4.

waardevol / toepasbaar bij de onderwijsinhoud?

De onderwijsinhoud die SintLucas biedt lijkt een samenhangend aanbod rond beroepsgerichte opdrachten niet in de weg te staan. Voor één team ligt dat anders: daar vindt men het streefdoel hoogstens beperkt toepasbaar gezien de onderwijsinhoud. Ook een eigen invulling van opdrachten door studenten lijkt mogelijk bij de onderwijsinhoud, maar in de propedeuse is men daar gereserveerder over.

remmende en bevorderende factoren, randvoorwaarden

Werken met een samenhangend aanbod van werkvormen, rond samenhangende beroepsgerichte opdrachten wordt over het algemeen als wenselijk en ook als

Conclusies en aanbevelingen

---

haalbaar gezien. In het huidige stadium is de samenhang tussen opdrachten echter nog vaak gekunsteld, en wordt in een enkel team de haalbaarheid van een eigen invulling van de opdrachten door studenten betwijfeld. Een noodzakelijke randvoorwaarde om de vernieuwing vorm te geven is de tijd die nodig is om tot 'voortschrijdend inzicht' te komen. Dat geldt in het algemeen voor het helder krijgen van het onderwijsconcept, maar ook bijvoorbeeld voor de manier van onderbrengen van onderdelen uit het curriculum in opdrachten.

didactische aanpak afgestemd op de student

Een didactische aanpak die aansluit bij het leerproces van de student en dat centraal stelt (A2). Een didactische aanpak die aansluit bij talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten (A3)

gerealiseerd?

Aansluiten bij het leerproces van de student, en dat leerproces centraal stellen, is volgens de docenten hoogstens in beperkte mate gerealiseerd. Toch meent een meerderheid van de studenten een didactische aanpak te herkennen die aansluit bij hun leerproces: zij zeggen op SintLucas te kunnen leren op een manier die bij hen past. Bij de vierdejaars is dat echter maar voor een kleine minderheid het geval.

Binnen de teams slaagt men er in wisselende mate in om aan te sluiten bij de talenten en de leer- en ontwikkelingsvragen van studenten. In de propedeuse is dat zeker niet het geval: daar wordt nog niet veel gedaan met de talenten, leervragen en het leerproces van de studenten. Het onderwijs is er niet vraaggestuurd maar eerder curriculumgestuurd. In de volgende fasen lijkt iets meer mogelijk, doordat studenten hun opdracht meer of minder ver kunnen uitbouwen.

Studenten vinden in het algemeen wel dat SintLucas goed weet aan te sluiten bij hun talenten en hun ontwikkelingsvragen. Dat wordt sterker ervaren in leerjaar 1 dan in leerjaar 4. Maar over de aansluiting bij hun leervragen zijn de student minder positief en dat is vooral sterk het geval in leerjaar 4.

waardevol / toepasbaar bij onderwijsinhoud?

Aansluiten bij het leerproces van de student vinden de docenten over het algemeen een streefdoel dat redelijk goed toepasbaar is bij de onderwijsinhoud die men wil aanbieden, maar voor de propedeuse geldt dat in veel mindere mate. Aansluiten bij de talenten en de leer- en ontwikkelingsvragen van de student acht men gezien de leerinhoud in meerderheid goed toepasbaar.

remmende en bevorderende factoren, randvoorwaarden

Over het algemeen acht men een didactische aanpak die aansluit bij de studenten wenselijk, maar de haalbaarheid ervan wordt vooralsnog door velen betwijfeld. De organisatie en de docenten zouden nog onvoldoende flexibel en toegerust zijn om passende werkvormen te realiseren en de begeleiding is vaak nog 'instructief'. Een didactiek die afgestemd is op de student, en meer zelfsturing mogelijk maakt, kent nog vele belemmeringen: EVC (erkenning van eerder verworven kwalificaties) ontbreekt, er wordt nog niet met portfolio's gewerkt en de organisatie van werkprocessen in de school en de traditionele roostering die nog steeds bestaat, maken verandering moeilijk. Een sterkere aansturing van de vernieuwing zou hierin mogelijk verandering kunnen brengen.

afnemende docentsturing, toenemende zelfsturing

Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van de studenten (A5). Een onderwijsconcept waarin de student zijn eigen leerproces stuurt (A7).

gerealiseerd?

Over het algemeen zijn docenten van mening dat een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten, zij het met uitzondering van de propedeuse, al in redelijke mate gevorderd is. Dat wil niet zeggen dat er van zelfsturing door studenten al veel sprake is: dat komt hoogstens in beperkte mate voor. Teamcoördinatoren menen dat van een afnemende docentsturing en een toenemende zelfsturing bij studenten nog weinig sprake lijkt: docenten missen voornamelijk het vertrouwen en de kennis en ervaring om studenten meer verantwoordelijkheid te geven voor hun eigen leerproces. Hier lopen de meningen dus uiteen.

De SintLucas student herkent wel een afnemende docentsturing, en vindt in sterke mate hij/zij veel zelf moet regelen en dat er veel aan zijn eigen verantwoordelijkheid wordt overgelaten. Dat geldt voor alle leerjaren en voor alle opleidingen. Maar anderzijds valt het met de mogelijkheid tot zelfsturing tegen: een minderheid geeft aan dat een student zelf mag bepalen wat hij/zij leert, hoe hij/zij wil leren, en wanneer hij/zij wat wilt leren.

waardevol/ toepasbaar bij onderwijsinhoud?

Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van studenten lijkt docenten overwegend goed toepasbaar, hoewel een enkel team daar, gezien de aan te bieden onderwijsinhoud, minder positief over denkt. Zelfsturing door studenten vindt men hoogstens beperkt toepasbaar, hoewel ook hier verschillen van inzicht zijn tussen de teams. In de propedeuse lijkt het niet toepasbaar.

remmende en bevorderende factoren, randvoorwaarden

Docenten vinden een afnemende docentsturing over het algemeen wel wenselijk, maar volledige zelfsturing door studenten vindt men niet haalbaar. Veel mbo-studenten zouden zelfstandigheid en vrijheid (nog) niet aan kunnen en de verantwoordelijkheid van de student moet nog groeien.

De bij het vorige onderwerp genoemde belemmeringen spelen ook hier een rol.

het onderwijs vindt voor 25% buitenschools plaats

een buitenschoolse opleidingstijd van 25% van de opleidingsduur (A4)

gerealiseerd?

25 % van de opleiding vindt buitenschools plaats, geconcentreerd in het derde leerjaar. In hoeverre er een duidelijke verbinding is tussen het binnenschoolse en het buitenschoolse gedeelte en in hoeverre de competentieontwikkeling in beide delen in samenhang plaats vindt, is niet duidelijk naar voren gekomen. Het grootste knelpunt dat de docenten ondervinden is het feit dat niet alle studenten goed genoeg

Conclusies en aanbevelingen

---

voorbereid zijn op de BPV en dat de overgang van fase 2 naar het stagejaar soms te groot is.

onderwijsruimtes

een passende fysieke omgeving (A8)

gerealiseerd?

De onderwijsruimtes lijken nog niet volledig te passen bij het nieuwe onderwijsconcept. Kleinere onderwijsruimtes, waar kleine groepjes terecht kunnen om samen te werken ontbreken nog; ook hebben de propedeuse studenten geen eigen werkplek in school. Verder zijn er (nog) niet voldoende faciliteiten in de leeromgeving om de studenten goed te kunnen begeleiden.

Volgens de studenten is er met de onderwijsruimtes op SintLucas echter weinig mis. Zij zijn overwegend van mening dat de onderwijsruimtes geschikt zijn.

6.1.2 Toetsing en examinering

Toetsing en examinering: sluit aan bij de uitgangspunten voor het onderwijs (B1); sluit aan bij de nieuwe landelijke kwalificatiedossiers (B2); gaat steeds meer in bedrijven plaatsvinden en valt onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijsaanbieders en bedrijfsdeskundigen (B3); kent een toetsing die vooral een monitorende functie heeft ten dienste van de ontwikkeling van competenties, en die niet sanctionerend maar ondersteunend is (B4).

gerealiseerd?

In de examinering wordt gebruik gemaakt van meesterproeven, daardoor past die bij de uitgangspunten voor het onderwijs. Dit is echter nog sterk in ontwikkeling. Gedurende de opleiding zijn de beoordelingscriteria vaak nog te weinig toegespitst op het onderwijsmodel en ontbreken de juiste 'tools', richtlijnen en afspraken over de beoordeling van studenten. Automatisering van het bijhouden van vorderingen van individuele studenten is gewenst: docenten vinden het nog vaak moeilijk (en inefficiënt) om voor het grote aantal studenten de vorderingen bij te houden.

Men werkt volgens de nieuwste kwalificatiedossiers en sluit hierbij aan. Wel moeten de oude beoordelingsmodellen nu nog aangepast worden op de nieuwe werkprocessen en competenties.

Tot nu toe zijn er meestal geen deskundigen vanuit een bedrijf betrokken bij de examinering, en zijn het vaak de docenten die beoordelen. In het lopend studiejaar vindt voor het eerst een deel van de examinering in het stagebedrijf plaats, en worden er deskundigen vanuit het bedrijf bij betrokken. Dat is nog in opbouw. In de beoordeling van de BPV zijn wel deskundigen vanuit een bedrijf betrokken

Via het beoordelen van onderdelen van opdrachten krijgt de student feedback; mogelijk speelt dit een rol in een ondersteunende beoordeling. Verder moet die ondersteunende rol tot uiting komen via voortgangsgesprekken met studenten, het maken van een POP en het bijhouden van portfolio's. Maar het schrijven van een POP door de student is nog geen gemeengoed en gebeurt nog in beperkte mate: deze aspecten zijn nog in ontwikkeling.

In de ogen van de studenten wordt op SintLucas weinig getoetst, en zij geven aan weinig feedback te krijgen op hun prestaties. Dat de toetsing ondersteunend zou zijn blijkt uit de antwoorden van de studenten niet. Maar ook een beoordelende

functie van toetsen blijkt bij studenten weinig over te komen: er hangt volgens hen niet veel van de toetsen af.

6.1.3 Docenten

*voeren verschillende rollen uit; van begeleider tot trainer. De begeleiding, mede gericht op voorkomen van uitval, is adequaat (C1).
zijn gemotiveerd, delen de visie op leren hebben oog voor verantwoording en examinering, en voor eigen ontwikkeling en scholing (C2)*

gerealiseerd?

De rol van vakdocent en praktijkbegeleider komt tot nu toe het meest voor, die van projectbegeleider veel minder. In principe volgt een projectbegeleider de student in zijn voortgang (naast de mentor die de persoonlijke ontwikkeling van de student bewaakt) Maar de diverse rollen die docenten zouden moeten vervullen, zijn voor een groot deel nog in ontwikkeling. Begeleiding gebeurt via het bijhouden van logboeken en gesprekken met leerlingen; zoals eerder gezegd wordt er nog weinig gebruik gemaakt van portfolio's. De docenten vinden wel dat zij studenten effectief en stimulerend begeleiden maar vinden ook dat zij te weinig kennis hebben over het 'nieuwe begeleiden'.

Bijna alle docenten zijn gemotiveerd voor het werken op SintLucas. Wel vinden velen dat nieuwe onderwijsvormen soms te veel vragen van een individuele docent. Zij zien over het algemeen de ontwikkelingen in het onderwijs van SintLucas met vertrouwen tegemoet en er heerst het gevoel dat men als SintLucas met het onderwijs op de goede weg is. Maar aan de andere kant zouden goede elementen in het onderwijs niet te snel afgeschafte moeten worden.

Docenten vinden over het algemeen dat examenresultaten een goede bron zijn om het onderwijs te evalueren en zij voelen zich verantwoordelijk voor de examenresultaten van de studenten. Men vindt het ook nuttig dat teams hun werkwijze verantwoorden en dat docenten hun werkwijze vastleggen.

Verder zijn de docenten nog erg zoekende en hebben zij behoefte aan meer kennis, begeleiding en zeggenschap in de organisatie. Bij alle nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs is het volgens hen goed af en toe je kennis aan te vullen. Maar veel docenten houden er niet van om steeds maar nieuwe manieren van werken in te moeten voeren.

6.1.4 Studenten

attitude

Studenten staan in het algemeen positief ten opzichte van de streefdoelen van SintLucas voor het onderwijs: zij werken graag met opdrachten, willen graag dat SintLucas rekening houdt met hun behoeften en mogelijkheden en willen in zekere mate ook wel zelf verantwoordelijkheid nemen voor de sturing van hun leren. Overwegend zijn zij tevreden over de manier waarop SintLucas die streefdoelen vormgeeft. Die tevredenheid neemt wel af in het laatste leerjaar.

motivatie

Over het algemeen is de motivatie van de studenten goed, hoewel een derde toch aangeeft vaak minder geconcentreerd te werken en niet altijd zin te hebben om naar school te gaan. De motivatie verschilt wat per opleiding. Door de leerjaren heen

Conclusies en aanbevelingen

---

neemt de motivatie af; in het algemeen een bekend verschijnsel. In het algemeen is de neiging tot uitval zoals studenten die zelf signaleren klein, maar ook dit verschilt wat per opleiding.

gepercipieerde leerwinst

Over het algemeen oordelen de studenten goed over hun leerwinst, maar bij naar schatting een vijfde deel van de studenten laat die toch te wensen over. Ook hier lopen de leerjaren uiteen, met de meest positieve scores in leerjaar 1. Ook per opleiding verschilt de ervaren leerwinst.

6.2 Antwoord op de onderzoeksvragen

onderzoeksvraag 2: vormgeving overeenkomstig de uitgangspunten

Van de streefdoelen voor het onderwijs heeft het werken met opdrachten breed ingang gevonden, maar de samenhang van werkvormen eromheen is nog in ontwikkeling. Daarbij komt dat de didactiek bij het apart ingeroosterde kennis- en vaardighedenonderwijs nog traditioneel is. Ook de diverse rollen die docenten zouden moeten vervullen, van trainer, begeleider, coach, zijn nog in ontwikkeling.

De aansluiting bij het leerproces van de student is hoogstens in beperkte mate gerealiseerd en het is nog niet zover dat aan de talenten en de leer- en ontwikkelingsvragen van studenten in het onderwijs volledig recht gedaan wordt. Vooral in de propedeuse is het onderwijs meer curriculum- dan vraaggestuurd.

Een afnemende docentsturing, gericht op toenemende zelfverantwoordelijkheid van de student lijkt in redelijke mate op gang te zijn, studenten herkennen die eigen verantwoordelijkheid ook. Van echte zelfsturing door studenten is nog niet veel sprake. De mogelijkheden tot zelfsturing op het punt van leerinhouden, wijze van leren en tijdstip van leren zijn volgens de studenten ook beperkt.

Zoals de bedoeling is, vindt het onderwijs voor 25 % buitenschools plaats, geconcentreerd in het derde leerjaar. Niet alle studenten zijn goed genoeg voorbereid op het moment dat ze op stage gaan, en de overgang is voor veel studenten groot. Dit doet vermoeden dat aan de aansluiting tussen beide fasen nog verbetering mogelijk is.

De onderwijsruimtes lijken nog niet altijd te passen bij het nieuwe onderwijsconcept. Vooral kleine groepsruimtes ontbreken, naast werkplekken voor propedeusestudenten. De studenten zelf lijken daar echter weinig last van te hebben.

Van de streefdoelen voor docenten kan gezegd worden dat nog niet alle rollen die nodig zijn in het nieuwe onderwijsconcept goed uit de verf komen. Vooral in de begeleidende rollen is meer kennis en misschien training nodig. Docenten zijn gemotiveerd, hebben over het algemeen vertrouwen in de ontwikkelingen op SintLucas, maar vinden ook dat goede elementen in het bestaande onderwijs behouden moeten blijven, en dat er niet voortdurend nieuwe manieren van werken ingevoerd moeten worden. Zij hebben wel behoefte aan nieuwe kennis, aan begeleiding en aan zeggenschap in de organisatie, en staan positief tegenover scholing. Die zou vooral op nieuwe manieren van begeleiding gericht moeten zijn.

onderzoeksvraag 3: uitgangspunten waardevol bij de onderwijsinhoud zoals SintLucas die wenst aan te bieden

De streefdoelen voor het onderwijs zijn volgens de betrokken docenten over het algemeen wel toepasbaar bij de onderwijsinhoud. Dat geldt vooral voor een didactische aanpak die aansluit bij de student, en voor een afnemende docentsturing. In het algemeen geldt dat voor de propedeuse minder. Volledige zelfsturing lijkt bij de onderwijsinhoud niet goed toepasbaar en in de propedeuse zeker niet. Ook het realiseren van een samenhangend aanbod van werkvormen wordt niet door alle teams als toepasbaar gezien bij de inhoud van de opleiding.

onderzoeksvraag 4: remmende en bevorderende factoren bij de vormgeving van de uitgangspunten

In de huidige fase van ontwikkeling lijkt de samenhang tussen opdrachten soms nog gekunsteld, en het vergt tijd om onderdelen van het curriculum op een juiste manier in opdrachten onder te brengen.

Een didactische aanpak die aansluit bij de studenten en een verschuiving in de richting van meer zelfsturing door studenten vindt men weliswaar wenselijk, maar de haalbaarheid wordt nog sterk betwijfeld. De organisatie en de docent zijn daarvoor nog onvoldoende flexibel en onvoldoende toegerust. Er ontbreekt een procedure voor erkenning van eerder verworven kwalificaties, portfolio's zijn nog maar sporadisch in gebruik, en de organisatie van werkprocessen en de traditionele roostering werken hier belemmerend. Een sterkere aansturing van de vernieuwing zou hierin mogelijk verandering kunnen brengen.

Een grote mate van zelfsturing lijkt anderzijds ook beperkt te worden door de geringe mate van zelfstandigheid, vrijheid en verantwoordelijkheid die de student aankan. Dit pleit voor een goed doordachte, gefaseerde overgang van een docentgestuurd naar een meer studentgestuurd onderwijssysteem.

onderzoeksvraag 5: winst voor studenten

Studenten staan in het algemeen positief ten opzichte van de streefdoelen van SintLucas voor het onderwijs en zijn overwegend tevreden over de manier waarop SintLucas die streefdoelen vormgeeft. Die tevredenheid neemt wel af in het laatste leerjaar.

Hun motivatie is over het algemeen goed, hoewel die op bepaalde punten nog wel verbeterd kan worden. De motivatie verschilt wat per opleiding. Door de leerjaren heen neemt de motivatie af; in het algemeen een bekend verschijnsel.

De neiging tot uitval zoals studenten die zelf signaleren klein; maar ook dit verschilt wat per opleiding.

Over hun leerwinst oordelen de studenten goed, maar op onderdelen lijken verbeteringen mogelijk. Ook hier weer lopen de leerjaren uiteen, met leerjaar 1 op kop met de meest positieve scores. Ook per opleiding verschilt de ervaren leerwinst.

onderzoeksvraag 6: een katalyserende rol van studenten

Over deze vraag is weinig informatie naar voren gekomen; studenten lijken binnen de gegeven kaders een voorzichtig katalyserende functie op de ontwikkelingen te hebben. Gezien hun tevredenheid met de huidige gang van zaken lijkt het niet waarschijnlijk dat juist zij de ontwikkelingen verder zullen stimuleren.

onderzoeksvraag 7: examinering en fricties

Via meesterproeven brengt SintLucas de examinering in lijn met het onderwijs. Dit is echter nog sterk in ontwikkeling. De beoordelingscriteria gedurende het opleidingstraject moeten nog verder toegespitst worden op het onderwijsmodel en er moeten de juiste 'tools', richtlijnen en afspraken komen over de beoordeling van studenten. Vorderingen bijhouden van het grote aantal studenten blijkt lastig: automatisering is gewenst.

Men werkt volgens de nieuwste kwalificatiedossiers, maar de oude beoordelingsmodellen moeten nog aangepast worden op de nieuwe werkprocessen en competenties.

Met de inschakeling van deskundigen vanuit een bedrijf bij de examinering is het lopende studiejaar begonnen, dit is nog in opbouw.

Een ondersteunende beoordeling komt nog niet volledig uit de verf. De nodige instrumenten daartoe, zoals een POP en een portfolio, ontbreken nog nagenoeg. Ook studenten geven geen blijk van het ervaren van ondersteunende toetsing.

onderzoeksvraag 1: maatwerk voor de student gerealiseerd?

Het voorgaande overziend, kunnen we constateren dat SintLucas een school "onderweg" is. Op de verschillende aspecten van het vernieuwde onderwijsconcept zijn ontwikkelingen in gang gezet.

De belangrijkste verworvenheid is het werken met samenhangende beroepsgerichte opdrachten, die voor studenten de paraplu voor al hun leeractiviteiten moeten vormen. Het blijkt echter nog lastig te zijn om alle streefdoelen, die moeten leiden tot meer maatwerk voor de student daaromheen te vorm te geven. Op verschillende punten tracht men maatwerk te realiseren, maar ook is men op al die punten nog op weg. Dat betreft vooral het aansluiten bij de talenten, leer- en ontwikkelingsvragen van studenten en het verder opschuiven in de richting van meer zelfsturing door studenten. Anderzijds moet men ook realistisch zijn: niet al deze streefdoelen zijn misschien tot in hun uiterste consequentie realiseerbaar. De onderzoeksresultaten geven daar aanwijzingen voor: in bepaalde fasen van de opleiding, en bij sommige opleidingen of differentiaties liggen volgens betrokkenen meer beperkingen.

Ook in de examinering zijn vorderingen gemaakt: er wordt gewerkt met meesterproeven en er is een begin gemaakt met examinering onder medeverantwoordelijkheid van bedrijven. Maar de wens om de toetsing in zijn geheel, ook gaandeweg het opleidingstraject, meer af te stemmen op de individuele student is nog niet gerealiseerd. Een aantal nodige instrumenten ontbreekt nog.

6.3 Aanbevelingen

Bovenstaande conclusies maken duidelijk dat de verdere realisatie van de streefdoelen gebaat zal zijn met een aantal verdere maatregelen. Wij proberen die hieronder in de vorm van een aantal aanbevelingen te verwoorden.

een systematisch beoordelingssysteem met eenduidige aansturing

Op zich is dit een landelijk probleem. Veel scholen zijn zoekende naar hoe studenten het beste beoordeeld kunnen worden in het nieuwe competentiegerichte onderwijssysteem. Voor SintLucas is het belangrijk dat de docenten weten waar ze

aan toe zijn. Bijvoorbeeld welke toetsvormen nu gehanteerd moeten worden en hoe men met nieuwe toets- en/of beoordelingsvormen om moet gaan.

Het zal verder nodig zijn om op korte termijn een aantal instrumenten te ontwikkelen, die behalve voor toetsing en examinering, ook een functie hebben in de afstemming op de individuele student: een persoonlijk ontwikkelingsplan, een portfolio en procedures in het kader van EVC. Dit kan de gewenste ontwikkelingen verder ondersteunen.

de juiste faciliteiten om het onderwijsconcept vorm te kunnen geven

Door het vernieuwde onderwijsconcept vinden nieuwe/andere onderwijsactiviteiten plaats. Studenten werken in groepjes, gaan naar workshops en werken aan opdrachten in de leeromgeving. Op SintLucas ervaren de docenten dat nog niet alle faciliteiten daarop aangepast zijn. Meer computers zijn bijvoorbeeld nodig om alle studenten een werkplek op school te kunnen bieden, maar ook opbergruimten voor gemaakt werk. Ook is er behoefte aan stilwerkplekken binnen de school.

Ook het gebrek aan faciliteiten is geen opleiding onbekend. Veel opleidingen ervaren nog het gebrek aan de juiste ruimtes om competentiegericht onderwijs vorm te kunnen geven: ruimtes voor kleine groepen ontbreken nog. Het is wel zaak om uit te gaan van een goede inventarisatie op basis van het opleidingsconcept voordat de werkzaamheden uitgevoerd worden.

meer scholing voor docenten en individuele begeleiding en coaching voor docenten

De docenten ervaren een tekort aan kennis over het 'nieuwe' begeleiden van studenten. Dit kan invloed hebben op de motivatie van docenten, maar ook op de begeleiding van de studenten. De nieuwe rollen voor docenten vragen nogal wat van een individuele docent. Een goede (persoonlijke) begeleiding hiervoor mag niet onderschat worden.

meer betrokkenheid van docenten bij het vernieuwingsproces

De docenten hebben het gevoel dat de onderwijsvernieuwingen te snel zijn doorgevoerd en dat er tijdens het vernieuwingsproces bijna niet naar hen geluisterd wordt. Ze kijken voornamelijk positief tegen de ontwikkelingen aan, maar zouden er wat meer bij betrokken willen worden.

een betere afstemming tussen de teams en ook binnen de teams

Uit de schriftelijke peiling onder de docenten is gebleken dat er nog veel verdeeldheid is tussen de teams, maar ook binnen de teams. Dit zou men kunnen verbinden met het feit dat de docenten geen eenduidige aansturing ervaren en daardoor ook niet eenduidig denken. Veel hangt nog af van de individuele docent. Ook verschillen teamcoördinatoren en docenten soms van mening over de mate van realisatie van de streefdoelen en de oorzaken die daarvoor aan te wijzen zijn.

SintLucas zou moeten zorgen voor meer eenduidigheid binnen de verschillende rollen die een docent in een team moet vervullen. Centrale vraag daarbij kan zijn: wie doet wat precies en hoe kan dit het beste gedaan worden en op elkaar afgestemd worden.

Conclusies en aanbevelingen

---

een sterkere aansturing

De bestaande organisatie van werkprocessen in de school en de traditionele roostering die nog steeds bestaat, maken verandering moeilijk. Op dit punt is actie gewenst om ruimte te scheppen voor de nodige ontwikkelingen. Een sterkere aansturing van de vernieuwing lijkt daarom aangewezen.

aansturen, communiceren en faciliteren lijken hiermee de sleutelwoorden voor SintLucas.

Literatuur

Basoski, I., Wiegers, M & Overmeer, V. (2007). *De kracht van het herontwerp: onderzoek naar de succesfactoren en risico's van het herontwerp mbo*. Utrecht: Berenschot.

Boer, P.R. den, Geerligs, J.W.G. & Nieuwenhuis, L.F.M. (2004). Wendbaar beroepsonderwijs. In: E. de Bruijn (red) *Beroepsonderwijs in ontwikkeling. Onderwijskundig Lexicon editie III*. p88-105. Alphen a/d Rijn: Kluwer

Bruyn, E. de, Van Berg, J. & Onstenk, J. (2004). De pedagogisch-didactische vormgeving van het middelbaar beroepsonderwijs. In: E. de Bruijn (red) *Beroepsonderwijs in ontwikkeling. Onderwijskundig Lexicon editie III*. p58-87. Alphen a/d Rijn: Kluwer

CINOP (2006). *Leren langs nieuwe wegen*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

COLO (2006). *Kwalificaties voor competentiegericht beroepsonderwijs*. Zoetermeer: Colo, vereniging kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven.

Groen, I (2007). *De balansschool: generatie Einstein over herontwerp mbo*. Ede: procesmanagement herontwerp mbo.

Simons, R., Van der Linden, J. & Duffy, T. (2000). *New learning: Three ways to learn in a New Balance*.

Opgehaald op 22 maart 2008 van:

http://www.ou.nl/Docs/Faculteiten/OW/O20411_robert-jan-simons-ea.pdf.

Interne bronnen SintLucas:

Begeleiding – ontwikkeling – beoordeling. Concept beleidsvoorstel SintLucas (2007)
Boxtel: SintLucas.

Curriculumdocument SintLucas (april 2007). Boxtel: SintLucas

Een Sint gaat met zijn tijd mee. Naar een nieuw onderwijskundig concept voor SintLucas (december 2002). Boxtel: SintLucas/KPCgroep

Hoe krijgen wij samen het SintLucas –curriculum geïmplementeerd? “Vught 15 maart 2007” (2007) . Boxtel: SintLucas

OER (2007). *Onderwijs- en examenregeling SintLucas*. Boxtel: SintLucas.

Onderzoeksvoorstel:

Maatwerk voor SintLucas (2007). Groningen: GION.